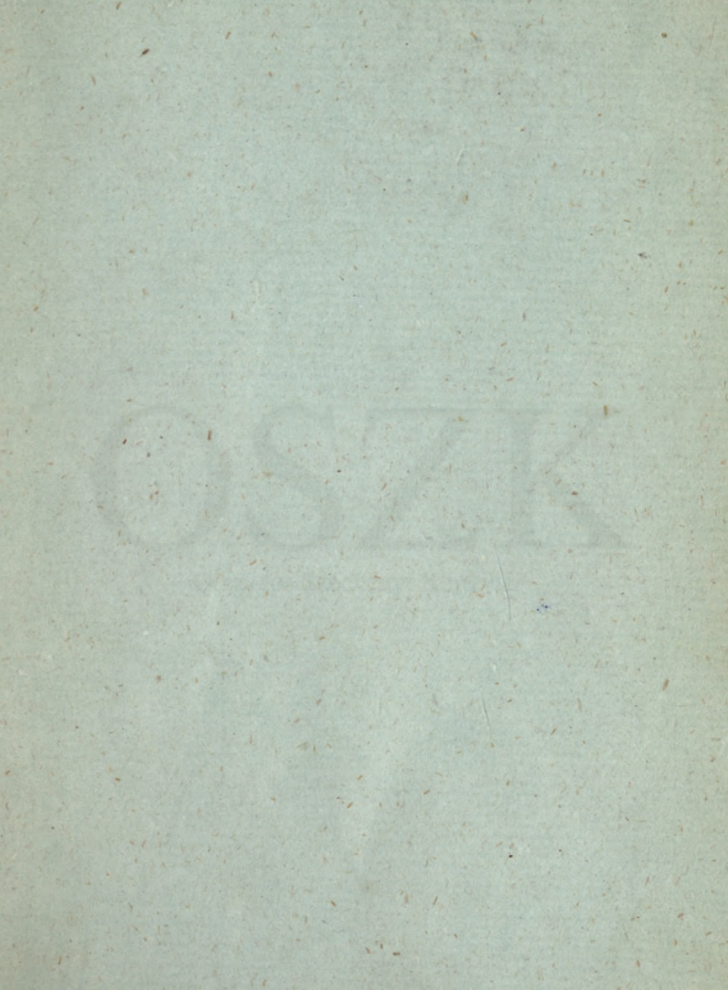
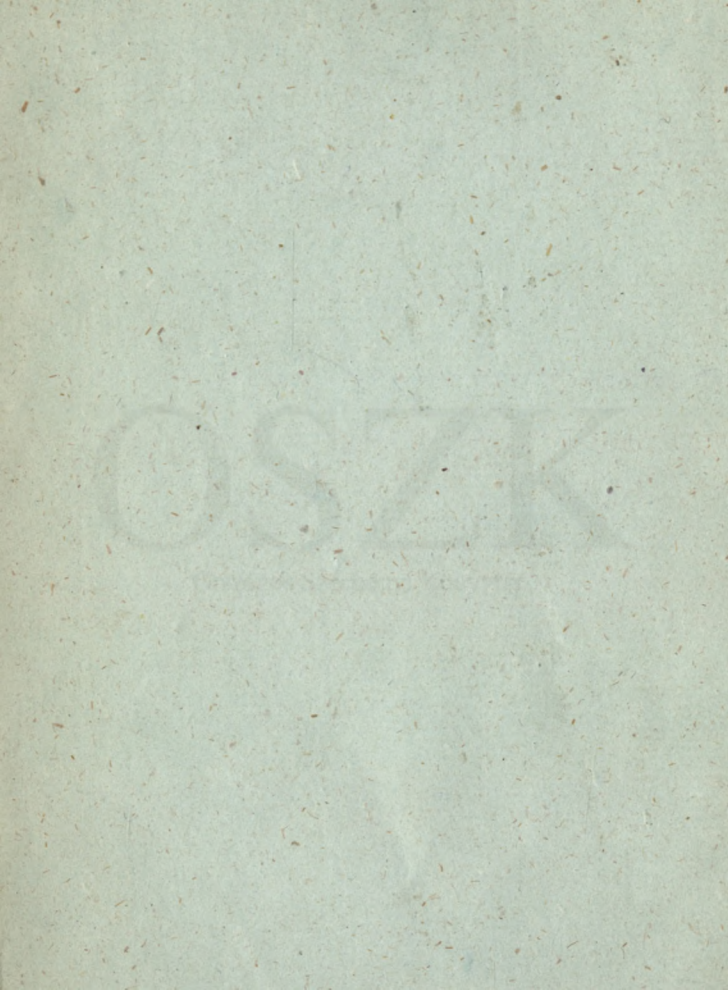

Szelesley,
Egy
rab álmái.

194130

24, 670.

Oct. 2nd.

EGY

RAB ÁLMAI.

IRTA

SZELESTEY LÁSZLÓ.

PEST, 1867.

KHÓR ÉS WEIN KÖNYVNYOMDÁJA.

Dorottya-utca 14. sz.

EGY

RAB ÁLMAI.

IRTA

SZELESTEY LÁSZLÓ.

Országos Széchényi

„A mult kőpídját szellőztetem.“

PEST, 1867.

KHÓR ÉS WEIN KÖNYVNYOMDÁJA.

Dorottya-utca 14. sz.

194130

AZ OLVASÓHOZ.

.....

Csak néhány szót bocsátok előre művem irányára nézve egyedül azért, mert nem szeretnék félre értetni.

Munkám több ferdeségeket ostromoz, melyek részint mint a nadály természetü bürokratizmus agyafurt ármánykodásainak új teremtményei szerepeltek, részint mint a régibb idők gyászos maradványai a helyett hogy a polgárosodás jótékony keze által elsimítottak volna; folyvást alkalmazásban hagyattak, tán azon reményben, hogy sikerülend nekik az idő kerekít megállítani. Pedig a kor erősebb minden hatalomnál: nem engedi erkölcsi emelkedésit megakasztani s az erőszak ellenében az emberiség egy sokkal hatalmasabb ténye-

zót teremtett magának, melyet tudománynak nevez s mely az ellene viselt háborút egy lehelettel semmisíti meg.

Tisztelője vagyok én a kormányhatalomnak, mely létezésének alapját a rendes alkotmányos uton hozott törvényekben találja s rendeltetését felfogva: törekvései célját csakis az államérdekeinek támogatásában keresi. Ugy tekintem azt, mint a polgárosodás és józan szabadság nélkülözhetlen tényezőjét, mely által a közérzület érvényesíti magát s a társadalom — állami viszonyaiban — az idő követelményeihez alkalmazkodik. De ha állása erőszakolt, természetellenes s ennél fogva rendeltetésének meg nem felel, mint nem felelt meg a bürokratizmus alkalmazásánál; — ha — a helyett, hogy az emberiség jogos fejlődését elősegitené: — a társadalom e legnemesebb feladatával ellentétbe helyezi magát s hadat üzen a civilizationak, — mint szokta tenni a bürokratizmus; — ha a törvények védelme helyett a polgárok személy és vagyon biztonságát támadja meg s az emberi méltóságot megalázva: a polgári erények legnemesebikét a hazaszeretets a törvényekhez i ragaszkodást üldözés, gúny és gyanu tárgyává teszi, mint tévé hosszú ideig a bürokratizmus: — akkor senki sem

veheti rossz néven, ha minden szabad tért és alkalmat felhasználunk a törvényes hatalom köpenye alá erőszakoskodni akaró galádságok ostromozására, melyek által az igazjog ereje s ennek következtében a béke, a trón és az állam biztonsága fenyegettetik.

A népek megelégedése: a hatalom biztonsága s a népek fejlődöttsége: a hatalom ereje!

Szerény művemben tudom úgy sem keres senki valami rendkívülit, azt hijában is keresne: igénytelen költészet az, melyben az élet beszél, a kor vádolja magát jeleül, hogy gyógyulni akar.

GRAEFENBERG, jul. 11 1866.

A SZERZŐ.

BEVEZETÉS.

A ház földélen nem csörgött a szarka,
Macska se mosdott künn a gádon :
Mégis rám rontott a nagy tarka-barka
Vendégsereg egy kora hajnalon.

Nem szólottam ki : „isten hozta őket !
Örülök örvendek, hogy láthatom —“
Ők szóltak : nyissam a reteszelőket,
Másképp bezúzzák ajtóm, ablakom.

Mindjárt gondoltam hányadán vagyok, mert
 Könnyen belátja az ember fia,
 Hogy a ki így jön hozzá s ily időben
 Nincs annál szentelt viz vagy biblia.

„Jól van, helyesen van: csak tessék jönni
 Uraim! önök szolgája vagyok:
 Tudok németül és csehül köszönni — —
 Itt az adókönyv s stemplis papírok,

Itt a kataster s rubrik birtokomról,
 Itt a gebőr és itt vagyok magam —
 Csak tessék tessék! . . . és folyt homlokomról
 A verejték és vaczogott fogam.

— Most csak maga kell — szól egy hórihorgos.
 Megkönnyebültem . . . „tessék: itt vagyok!“
 És közelebb ment az íróasztalhoz
 Mig egy másik a padláson kopog.

Egy harmadik a pinczét ostromolja,
 Egy negyedik az ágyat, könyveket —
 — Balhát keresnek ezek? — kérd a szolgál,
 De e kérdésre mindenik siket.

Bele markoltak házam szentélyébe,
Felforgaták a család-titkokat
S egy tört hagytak ott a népnek szívébe,
Engem elvittek . . . szerencsés utat!

Aztán bezártak remetévé lettem :
Felfordították pályám szekerét —
Minden mit eddig adóba fizettem
A sorsnak — ehez csak semmi se még.

Az én életem, kedves jó barátim !
Itt a keserű komikumba vág :
Kaczaj veri szét néha sohajtásim —
Elbeszélem, hadd lássa a világ !

ÉJI BORU ES HAJNALI FÉNY.

Magam valék egy nyirkos kamarába :
Ablakon ajtón strázsa kandikált —
Megakadt bennem a nehéz sors lába
S örült, hogy egyszer jó fogást csinált.

Valamik egész zászlóaljaikkal,
Maschiroztak a hátam közepén
S tüzelni kezdtek nehéz ágyuikkal,
Ugy gondolom böjt másodünnepén.

S ontották a vért — szinte azt hittem már,
 Hogy itt bizony kő kövön nem marad
 Oly erős roham volt egy alkalomnál ;
 De visszaverem az előhadat.

Aztán lobogó kanócz fénye mellett,
 Megkezdtém a recognoscirozást
 S alig kezdém meg kiállanom kellett
 Egy kombinált uj erős támadást :

E barna néppel szoros alianceban
 Látszott lenni egy mászkáló sereg,
 Mert mig az a ló l erős csatárlánczban
 Vonult — fel ül r ő l ez támada meg.

Barátom ! — szólitám meg nyájassággal
 Az orrom hegyén mászkáló vezért —
 Én békét kötök alázatossággal
 Ha elfogadják — ne ontsuk a vért !

De a poczokos vezér feleletre
 Sem méltatván e nyájas szavakat,
 Vezényelt, ment és rohammal vevé be
 A Malakofot s Düppel sánczokat.

Kapituláltam — s a paradicsomnak
Ajánlván szegény bűnös lelkemet :
Adtam fejem a tétlen nyugalomnak
S rám teritettem kopott szűrömet.

Hideg volt, tűzhely pótolá a kályhát
S mondhatom adott füstöt eleget :
A szél ablakon, ajtón szabadon járt
S fujta helyettem a rakott tüzet.

Aztán lefödte szememről a kendőt
S beszédbe is ereszkedett velem —
Mondá, hogy itt tölt ő már több esztendőt
S megkérdezett, hogy jó-e a helyem ?

Beszélte: milyen nagy kereskedést űz
Köszvénnyel, csússzal s több mulattató
Hurut és nátha nemek vannak nála
Sőt még typhus is néha kapható.

Dicsekedett, hogy e mivelt uraknál
Itt mily nagy pártolásban részesül :
Akarták többen őt kiturni immár,
De ki szót emel az mind bele sül.

Mert System urral egy gyékényen árul,
Együtt forgatják a köpenyeget,
Együtt rázzák a gyümölcsöt a fárul,
Együtt is szedik tele a zsebet.

Mondá, hogy árul ő jó féle parfümt
Port, piszkot, rongyot, szemetet
S kevélyen mutatt le a pallóra,
Melyet felismerni nem lehetett.

— Ime! midőn ezt a művész idő rég
Főbb megbizásból tapacirozá :
Az anyagot mind én tölem szerezte
S tessék megnézni mint rendbe hozá?!

S hogy épen ne legyen kételkedésem
Szemembe dobott egy pozdorja-szált,
Aztán boszorkánytánczot kezdé járni
S a lámpagőzzel orromba pipált.

A suba-gallért veté majd odább és
Vállam közé szúrt egy hegyes nyilat:
Feljajdultam — ő neveté nyögésem
S gúnyosan szólt: üdvözlöm az urat! —

. . . . Künn a csarnokban kopogtak az örök
S verték puskákkal a kövezetet —
Szerettem volna azt megtudni tőlök:
Szokás-e ez, vagy emberszeretet?

A szürke éjben aztán megjelentek
A csimaszok és csótány patrolok,
Patroliroztak egész regimentek —
Jó, legalább így magam nem vagyok.

S alkalmam került gondolkodni egyet
E szavakról: törvény, jogvédelem —
S hogy: mit tettem? vagy mit akartam tenni?
A mért ily rutul elbántok velem.

Vagy — legalább — hát: mit tehettem volna?
Hogyha lett volna rá gondolatom;
De semmi semmi — egyáltalán semmi!
Eszemet akár mikép fakgatom.

Na — annál jobb! majd elmondom nekik, hogy
A gyanu olyan, mint az éjszaka:
Mindent egyformán befest feketére,
Csak az ördögöt nem bántja soha.

S hogy: a mi őt nagy szerepre emelte

Az — az igazságtóli félelem:

Mérgezett tőr a gyilkosok kezében,

Mely ellen nincsen soha védelem

S midőn a jogról kezdtem gondolkodni

Körül jártatván fáradt szememet:

Valamit láttam csendesen mozogni

A fejem fölött — ugyan mi lehet?

Hát a poros fal szögletén egy rút pók

Nyomorgatott egy dongó bogarat

És elakarta lábával kergetni

A világító szép holdsugarat.

Felé-felé vert s mivel a sugár csak

Mosolygott, de hát rá nem hallgatott:

Egy vékony szállal odább szorította

Árnyékba a levert áldozatot.

Fél a világosságtól a sötét bűn,

Lábujhegyen jár s árnyékot keres:

Lám mint kapkod vigyáz és hallgatódzik

E kis hóhérrá fajult köteles . . .

Eltette utból a dongó legyecskét,
Megnémította, rajt ül a nyakán,
Vérén hizik — és ekép tanogatja:
A humanitás tőle mit kíván? —

. . . . A szél eloltá a бүзölgő lámpát
És „jampu, jampu!“ ordított az ő,
S szuronnyal döfé keresztül a táblát —
A káplár jött: „Der hat gar kein Gehör!“

Nem a „Gehören“ van itt jó barátom —
Szólottam én ki hozzá — a hiba,
Hanem az ujjam csak nem gyujthatom meg,
Mit csináljak, ha nincs nálam gyufa?

„Was sagt Er?“ — „Ne znam!“ felelt vállvonítva
Az ő és újra szurkált zörgetett,
Mig megérkezett a profóz s a lámpa-
Processus végre elintéztetett.

S megcsendesedtek egy kicsit körülöm
A szövethézett harczi elemek,
A rút pók is elhuzódott előlem
És én behunytam fáradt szememet.

Lágy karjaiba felölelt az álom
S hordozott messze-messze téreken —
Az élet könyvét tartotta élémbe :
Lapozott s meg állt egyes helyeken.

S mentünkben itt-ott egy-egy kő esett le
A nagy folyamba, mely utunkba járt,
Ez eltemette s nyugodtan odább ment :
Legfeljebb egyes gyűrűket csinált . . .

S lelkemről lehullt minden földi járom,
Keresztül tekint időn, népeken :
Itt Humbold elmekincseit csudálom,
Ott O'connelt egy nagy népünnepen.

Amott Franklin a menykövel vesződik,
Itt Newton rakja szét a számokat,
Odább Fultonnak fényes gondolatja
Nyit az eszmének diadal-utat.

S leszállok egyet a kis kamarába,
Honnét Rousseau a tüzet szétveté,
Mely belekapott a trón biborába
S az ó-világot porrá égeté

Látom Montcenit keresztül lyukasztva,
Megyek hajón a tengerek alatt
S légszárnyakon a földtől elszakasztva
Tul repülöm a sebes madarat.

Jelen vagyok, midőn a sodrony élén
Kelet nyugottal eszméket cserél
És bámulom a műveket körülem,
Melyekben mind az ember lelke él.

Itt — mint egy mestro — magas ablak mellett,
Képet rajzol a fényes napsugár,
Ott óriás gép — tán egy kis lehelet,
Megmozdithatná oly könnyítve jár.

A m o t t Great eastern, mint egy mozgó város,
Uszik a tenger sima tükörén
S világrészeket hódít meg a gyáros
Verejtékével az ipar terén.

És tiszteletet parancsol a földnek
Az ész, mely fényes könyvekből beszél,
Mik a világot bejárják s nyomukban
A szabad szellem óriása kél.

Emitt egy hős nép megedzett erővel
A világtenger éjjelébe nyul
S kiemelvén azt ódon hüvelyéből
Magasra veti irgalmatlanul.

Letörli a nap fényéről a foltot
S midőn látni kezd az emberiség :
Biztató arczal mosolyog feléje :
„Ne csüggedjeteK — csak előre még !“

Látom Hellasban egy uj csillag fényét,
Odessánál a hajórongyokat,
Uj sirokon a régi nép reményét
Ott, hol a hegyből izzó tűz fakad . . .

— A sötétséggel harczot viv a szellem —
S mig szárnyával fenn az eget veri,
Menykövet szór le az erőszak ellen
S a rablánczokat összetördeli.

Hallom M a c a u l a y t fényes bölcseséggel
Magyarázni az állam-elveket
S Bukle-t, hogy : mikép teremti a szellem
És a tudomány a történetet ?

Hallom Aragot, Lamartin dallását,
Húgót a népet mikép neveli?
S látom e zúgó tenger ragyogását,
Midőn hulláma a partot veri.

És fölélbredvén nyugodt szemmel nézem
Közelemben a nyomorú valót
S egy gúnymosollyá testesülni érzem,
Mit elhallgatok — ajkamon a szót.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

FELFORDULT VILÁG.

Künn a por tánczol, a szél hegedül
 S egy fülöncz mégis les az űr megül,
 Száját harapja, szemet mereget :
 Valjon bánt-e a lelkiismeret ?
 Hánykalódom-e álmomban sokat ?
 Nem beszélek-e gyanus dolgokat ?
 S a mint megsejté, hogy fölédredék :
 Szinte mozogni láttam nagy fülét.
 Másik felemre fordultam hamar
 S im ! — mintha szárnyat öltene a fal : —

Egy csapat szunyog fölkerelkedett,
 Mozgó fátyolt szőtt a fejem fölött
 S kezdett siralmas hangon éneket . . .
 Most álmodnék ám még csak szépeket,
 Ha e bágyadtan szédítő zene
 Alatt Morpheus megérintene,
 Mint lágy szellő a kinyílt rózsafát,
 Midőn meglopni készül illatát
 S addig ringatja, enyeleg, danul,
 Mig ez szeliden ölébe simul.
 S csakugyan hamar elszenderedém.
 S tüzes sárkányok huzódtak felém,
 Szárnyuk bankó volt, merő ezeres,
 Farkuk fekete, a fejük veres.
 De már így könnyen megy az utazás,
 No csak vigyetek: lesz jó áldomás!
 Nekem mindenütt a hova menek,
 Szűrök a nektárt nyájas istenek.
 S vittek — keresztül időn, téreken,
 Megakadt szemem földön, népeken,
 Néztam: mint rombol és terem a kor?
 Mint vesz az élő s nyer éltet a por!
 Ott nagy az ember, mint egy óriás
 S a föld kicsiny, mint egy vakandturás;

Itt a föld nagy és az ember parány :
 Ott él és küzd — itt holt a tudomány.
 Láttam fehéret, láttam feketét :
 A z nyúzá, e z megette gyermekét.
 Láttam imádni állatot napot ;
 A dalai Láma megsimogatott,
 A komoly dervis vállamra vere
 S addig keringett mig elszédüle. — —
 A mennyi fűszál, annyi balgaság !
 Eszembe jutott a tudós világ :
 Zimmermann talán itt kereskedett,
 Midőn eszmélt a nagy kérdés felett,
 Hogy az ember a majomtól ered —
 S itt született meg rá a felelet
 Itt is a földből fakad ki az ér,
 Földben tenyészik a bambusz-gyökér
 Itt is a föld, nap, lég táplál, nevel
 S ragyog az élet örömeivel :
 És mégis minő furcsa emberek
 E föld urai — a c h i n e s e r e k ! . . .
 Mert a chineser nép itt most az ur,
 Bárkinek adta e földet hadur ;
 Nem bennszülött vér, de az semmi baj,
 Mert honosítást nem vár ez a faj.

Otthon van a hol legelőt talál
 S miként a sáska mindent lekaszál,
 Hogy melyik uton tévedett ide,
 Nem volna nehéz elmondani, de — —

Elértem aztán Chingtu városát,
 Hol földig huzza a virág a fát
 S még a bimbóban is madár terem :
 Itt megálltak a sárkányok velem.
 Én eleresztém a nap sugarát,
 Melybe fogództam — saruim porát
 Leverni nem volt szükség, a subán
 Igazitottam egy kicsit csupán.
 S mentem... mit látok ? .. örült kábaság !
 Hisz ez egy fejre állított világ !
 Tébolyda . . . nézzünk csak egyet körül :
 Itt egy vad ökör bárdot köszörül,
 Ott óriások tollat fosztanak
 S talpig fegyverben állnak a nyulak,
 Előttük fáklyát hord a denevér,
 Mint éléstárnok „fungál“ az egér.
 Utcza-seprőnek állt be az író,
 Balett-tánczosnak a táblabíró.

Amodább törvényt hirdet a számár
 S exekutorrá csap fel a timár,
 Mellette az eb, mint egy ellenőr :
 Talán reá lesz bizva majd a bőr,
 Vagy még inkább — úgy gondolom — a háj...
 No csak hadd faljon azért van a száj!...

Odább mentem a bástyafokra, hol
 Bámulatomra a fülesbagoly
 Világos nappal pöffeszkedve jár
 S benn az ü r e g b e n az állatkirály,
 Az orosz lány egy pokróczon hever :
 Meg nem mozdulna csak hallgat s figyel.
 E szép orosz lány itt — az ő s e r ő ,
 Lelánczolva benn a vér és velő :
 Azért vonják meg tőle a napot,
 Mert a vesékbe vérig harapott
 S hatalmasabbá lett már mint maga
 Az á r m á n y, kit nem szeretett soha.

Mellette lánczon a jó a k a r a t
 Csak gondolkodik s egy helyben marad :

Egykor haladt a történet nyomán,
 Fegyvere volt a jog és tudomány.
 A jog — azt mondták — már elévüle
 S a tudománynak itten nincs helye...
 S hogy ne kövessen többé ily nyomot,
 Vertek lábára argumentumot
 S e bűdös lyukba itten beveték:
 A napfény ellen legjobb a sötét!

Czél nélkül élt-e Guttenberg?... s nyomán
 Az ész hatalma most is csak talány?
 S a butaságot az emberiség
 Rozsdáját folyvást tünni kell-e még?
 Remeg a vak az örökéletű
 Eszméktől, miket hirdet a betű
 S míg elégeti Diderot tanát
 Az éjnek fegyvert maga ellen ad...
 Az erős megküzd: győz vagy elesik
 S omló vérétől termékeny a sík;
 De a gyáva s a sivár lelki vak
 Bámolni tud és bosszut állni csak.

Ott a művészet — alá csügg feje,
 Még képzeletben munkál ereje,

De sötét erdő az a merre jár :
 A virággyászban s alszik a madár.
 Homlokán az ész fensége ragyog,
 De keze merev, ajka hallgatag.
 Itt a lélek csak magának teremt :
 Jó s elmosódik a mi megjelent.
 Szemeit a mult nyomára veti
 S egy szálló csillag feltűnik ki,
 Mely a világban hordozza nevét :
 Melege, fénye — mind a régi még.
 Egy isten-szikra ő e föld alatt,
 A század kincse, néma gondolat,
 Melyet hiában keres a világ,
 Pedig imádná ha kimondanák . . .

Fojtó köd ül-e a jelen fölött
 S a lélek föntség föláldozva lett ?
 S mi úgy ragyogott romba dőlt-e ma
 A kegyeleték magas temploma ?
 S az óvilágnak fénye, büszkesége,
 Mely romjain is mintegy őrnapi ége
 S meghazudtolá a sötét halált :
 A művészet ma eltűnt, sirba szállt ? . . .

— O nem ! Rafael most is elragad,
 Beethoven hangján gyujt a gondolat.
 Cellino szobrát bámulja a kor,
 Melyben erőt nyert s eleven a por.
 Vizsgálja Pompei faragott kövét
 Apelles rajzán a szín melegét ;
 De bár a h o l t n a p fénye most is él
 A z é l ő h a j n a l itt ragyogni fél . . .
 Az élet küzd és munkál egyiránt
 És megszelidült mosolya gyanánt
 Fakad most is a művészet ere ;
 De üldözik, mert — az ész fegyvere.
 Mint vad virág az utak bokra mellett
 Nőtt ez itt árván — porba csúszni kellett
 Mig szemével az eget keresé —
 A részvét is csak távolról lesé.
 Drágán fizette ő az életet
 Mig kikelt a mag, melyet elvetett,
 De — hogy fölért a dicsőség ormára
 S a sötét éjbe lelövelt sugára :
 Szárnyát letörték — föld alá bu k o t t
 S mint eltemetett gyémánt fénylik ott.
 Mért üldözik őt így ti pulyák ?
 Hisz — ha művei fenn nem tartanák,

Alakotok — a jövő híretek
Nyomán baromnak hinne bennetek.

Nevezetes, hogy mért került ide?
Egy czopfot rajzolt s majmot hegyibe,
Melynek nagy orra s körme feltünő
S a polgármester azt mondta — e z ő.
Azután rajzolt egy nagy szekeret
S az égből hulló pénzt és kenyeret,
Mely azt sziniglen látszik tölteni,
Mig a rongyos nép kerekét keni.
Mellette van a kocsis és a ló:
Mondják e z irnok a z meg főbiró
S a mupszliban, mely utánuk szalad
Felismerték a „kontralor“ urat.

Jön a költészet gyászban feketén
Mereng Torquato Tasso életén:
Homlokán isten csókja mosolyog,
De hallgatnak az ábrándos dalok.
Körüle homály, ossiáni köd
Az élet gyásza, mely mindent beföd.
Képzelete most bágyadtan lebeg:
Csupán lánczait aranyozza meg.

Prometeus volt — most Memnon szobor:
 Egykor ajkain szólalt meg a kor
 S hulló virágok jelelék nyomát,
 Most sir a részvét midőn hangot ad.
 Egykor áttörte az éj fellegét
 S mesés jelekből mondott jóságát:
 Most j ö v ő t nem lát, m u l t j a holt sziget,
 Nem világít rajt az emlékezet.
 Megtagadták a kornak istenét:
 Ragyogását befödte a szemét
 S a nagy időknek klasszikus nyomán
 Tombol a vadság, rab a tudomány.
 Erkölcsedben voltál Róma nagy:
 Szellemed eltűnt s nézz körül: mi vagy?
 Sötét romodon, ha van még vigasz:
 Költészetednek örökfénye az!
 Port ver a szellő Carthagó fölött — —
 Cassius hamva férgek alma lett;
 De mi zászlóját most is lengeti:
 A s z e l l e m e t a k ö l t ő é l t e t i.
 A költészet a nemzet ereje,
 Benn nyilatkozik vére veleje —
 Benn az idő szól, a nép szive ver — —
 S im itten ő is rablánczon hever!

Azért van itt, mert magasan repült
 S mindig ott volt, hol a nép lelkesült:
 Fölkereste a hősök táborát
 S reájuk hinté lelke sugarát.
 Megénekelte Hellasz ünnepét:
 Leonidásnak hős történetét,
 Temistokleszt a tenger szoroson
 Véres hullám közt a dicső napon.
 A tört nagyságot, tiprott érdemet,
 De törhetlen férfi jellemet:
 Miltiadest a börtön éjjelén
 Koszorujával lekonyult fején.
 A feláldozó lélek erejét,
 S Brutust, a jogért harczolók fejét;
 A Grachusokat: mikép vesztenek el?
 Athen virágát örömeivel.
 S midőn korunk nagy népeire tért,
 Hol a tudomány nyit uj pályatért
 S a szellem küzdi nagy diadalát:
 Kitörő hangon így végzé dalát:
 „A tudomány a nemzet élete
 S csak a szabadság a lélekzete:
 E kettő nélkül nem lehet soha
 Nemzeti nagyság, virágzó haza . . .“

Mellette ül a bölcsészet, szerény
 Kopott ruhában — éhezik szegény.
 Szájából lóg egy törött szalmaszál,
 Ujjaival a térdén kalapál.
 Szemközt árnyéka mozog a falon,
 Felé tekint és elbámul nagyon . . .
 Gondolkodás ez, vagy önkivület?
 Nehéz lenne tán rá a felelet.
 A test kizsarolt, a lélek beteg
 S a fájdalom egy sötét rengeteg,
 Mely nem ereszti át a sugarat
 S eltéved benne az ész, gondolat! . . .
 A multba e nagy temetőbe járt:
 Meglátogatott koldust és királyt,
 Vizsgálta a széthullott csontokat:
 Valjon sötétebb árnyat melyik ad?
 A főt, a melyben egy világ lakott,
 A kart, a mely emelt kormánybotot,
 A lábat, mely embereket tiport
 S mint egy kis férget rugta fel a kort.
 S mi lett belőle? hitvány csontdarab —
 Ott vicsorítja rá fogát a rab,
 Kinek kezét bilincse széttöré
 S a rothadt hus lehult az ur elé — —

Koponyáján most ronda béka ül
 S penészfogott aranyrojtok megül
 Forgat a szél ki egy maroknyi port —
 Ki hinné, hogy ez a föld ura volt?
Áll a bölcsészet és elmélkedik:
 „Tehát ide ér végre mindenik,
 És utójjára — akár merre jár —
 Itt találkozik koldus és király?...“
 S megnézegetett talajt, kölapot,
 Hogy kikeresse a földi nagyot:
 Próbálta lassan szétszedni a port,
 De mind hiába' — megint összefolyt.
 Kidőlt gúlyákból egy-egy kődarab,
 Egy koporsószeg s rongy, mi megmarad:
 Összeolvadnak nagy és kis körök
 S eltűnnek, csak az érdem — az örök!
 Eszmélt sokáig mélyen, szomorún —
 S egy villám tört át a sötét borún:
 A bölcseségnek könyvéből talált
 Egy kis lapot, mely a földből kiállt:
 „Fényes királyok, hatalmas nagyok!
 Jőjjetek ide s gondolkodjatok!“
 Bele nézett és elhozta vele — —
 A gyász-üregbe ez vezette le.

Odább az élcz, e kis csipészgyerek
 Tótágost áll s vet czigánykereket.
 Ő is szerepel mint államfogoly:
 Csendháborító!!!!... talált valahol
 Egy ronggyá mállott köcsögkalapot,
 Föltette, szaladt és kurjongatott
 Hogy ő idegen s hivatalt keres —
 Lesz: baromorvos, főnök, köteles,
 Adószedő vagy aktuarius,
 Földnyaló, tőzsér — aztán Darius.

Itt a bőbeszéd, e boltossegéd:
 Elhibázta a nagymogol nevét
 S egy vice-vice urnak nem köszönt —
 Csoda-e, ha ily vétség bajba dönt?
 És a jó szokás, e vén muzsikus —
 Torkára forrott szegénynek a tus:
 Belóditák a korhely vén szakályt,
 Mert illoyális nótát muzsikált....
 És így tovább... a nyilások körül
 Tátogató nép hahotáz, örül,
 Hogy hivatása igazolva van — —
 A mandarinok járnak vidoran

S egyre vágják a komoly arczokat,
Csak hogy fontossá tegyék magokat —
Itt sugdoznak, ott mellöket verik,
Itt biczczentnek, ott fejök tekerik —
Míg az ablakon egy titkos sugár
Benéz, körül jár, azután megáll.
— Megfejthetetlen bűvös jelenet,
De a reménynek éltető kenet:
Körülveszi a szivet általa
Mint a borongó holdat udvara. —
Majd elindul és vissza mosolyog,
Mintha mondaná: „Ne busuljatok!
Egy nagy jövőnek hangzik lépte már,
Itt a zivatar, mely előtte jár —
Sötét a felhő, de majd szétszakad
S rongyai közül előlép a nap.
Más utra tér, ki e jövőbe néz:
Más fegyverekkel harczol ott az ész,
S ki azt hiszi, hogy minden az erő,
Arra ráteszi lábát az idő....“

A mint utána néztem hirtelen,
A kemény falhoz ütődött fejem:

Fölébredék — — s im az ajtóm zörög:

Belép hozzám egy keresztény török.

„Allah hatalmas!” kiálték hamar

S csak aztán kérdém tőle: mit akar?

Rám kancsalintott és bezárt megint:

Felismertem benn' egyik mandarint.

LÁTOGATÁS A POKOLBAN.

Ment mendegélt az idő szomorún
 Keresztül-kasul napfényen, borún.
 Talpára szedte itt-ott a sarat
 S vitte magával — furcsa gondolat!
 Ezüst szakállát megfogta az ág,
 A bojtorján a molyette subát,
 A szél süvegét fordította le;
 De csak odább ment, nem gondolt vele.

Pedig megizzadt ránczos homloka,
 Minek az a sok sár volt az oka.
 S keze elzsibbadt, megrándulhatott,
 Hogy fölsegíté a gondolatot,
 Mit az erőszak bunkója levert
 S lábainál a posványban hevert,
 Talán azért nem akadályozá,
 Midőn ezt újra fültövön fogá
 Az ármány, s mint a megsebzett vadat
 A kuvasz — tépte... s rabja is maradt...
 Egyik zápfoga is sajog nagyon,
 Mert egy vén czopfot harapott agyon
 S fülébe akart bemászni a légy:
 Lekaffantotta — ez kellene még!

Mindig vártam, hogy megrázza magát,
 Előhozat egy villámparipát:
 Kengyelre kap és a világra tör,
 Mely széthull majdan mint egy nagy tükör,
 Mit bevernek, mert hamisan mutat;
 Démonná festi az angyalokat,
 Arkangyallá a sánta ördögöt,
 Hajnalcsillaggá a piszkos rögöt....

De ő csak jobbra balra nézeget
S nyugodt-komolyan odább lépeget,
Hosszú bajuszát töröli csupán
S ujjával egyet nyomint a pipán.

Utjába kerül egy kopasz halom
Lejtőjén a vén csámpás unalom,
Lába bicsaklik, letyeg a keze,
A porban úszik utána meze
Egy vastag árnyék, mely a hova lát
Letöröli az élet mosolyát
S a lomhaságnak penész-vánkosán
Elaltat mindent idején korán.
„Megállj te kóficz! dolgom van veled:
Te neked mostan nem itt a helyed!”
S fülébe súgja titkon: mit akar
S reá ordit, hogy: „lódulj el hamar!”
A csámpás ballag, elmarad a part —
Mi isten nyila? bizony erre tart!
Az kéne még csak, hogy az az izé —
Az ördög borda! ide küldené....
S sunnyog mint a rossz lelkiismeret
És csetlik botlik... majd neki ered

S hideg mosolya ablakomra száll,
 Mint őszi ködön át a holdsugár.
 Megérkezett... elrugta bocskorát:
 Felüté nálam szennyes sátorát,
 Vállamra vert s még így szólott velem:
 „Na, szép öcsém, majd gondod viselem!”
 No hiszen ha te rád bízom magam,
 Tudom istenem! felkopik fogam:
 Ha megkötöd az órám kerekét, ✕
 Várhatom én majd pünkösdi ünnepét.
 ...Ringass el ábránd, vigy el képzelet!
 Akár hová is elmegyek veled,
 Csak itt ne kelljen néznie e butát:
 Mint tátogat, mint piszkálja fogát?
 Hosszat nyújtóztat: mint ásít?
 Nem tesz egyebet, csupán csak hízik.
 Hálósapkáját orrára csípi:
 Na jó éjszakát nekem és neki!...
 Jó éjszakát ám — de nem addig a’!
 Most kezdődik még csak a galiba:
 Elkezd egyhangún dúdulni, — zörög
 A székkal, paddal — aztán nyöszörög
 S álmos szemével reám pillogat:
 Csiklandozza a méreg talpamat;

De mire oldalt rugtam, elaludt,
Horkolt iszonyún s felfortyant: „adutt!”
Azután kézzel lábbal kalapált,
Míg ferde szája nyerített, pipált....
Most éji dalt kezd ott künn a haris
S elszenderedtem szépen magam is.

Aludtunk mind a ketten gyönyörűn
És összejöttünk a sötét bürűn,
Mely egy elrejtett világba vezet,
Hol a kárhozat rakja a tüzet.
Ki gondolná el: hol találkozánk?
S mily meglepetés napja várt reánk?
Hát a pokolban mélyen, föld alatt
Pillantottam meg a jó madarat...

Sötét vidéken fényes palota,
Arany czímertől ragyog homloka:
Növények futják körül csarnokát,
Árnyékos kert a palotát magát.
Benn márványszobrok ércztalapzaton,
Bársony s arany rojt csüng a falakon
S virágok között szép tündérsereg:
Egy — mintha szólni akarna veled —

Feltartja ujját s előre hajul
 De csak áll némán, mozdulatlanul....
 Aranycsillárok, fényes oszlopok,
 Kristály medenczék, ingó czipruszok
 S köztük magasra szökő vizsugár,
 Mögötte barlang s csendes félhomály —
 Benn örült nő — a h a l d o k l ó e r é n y :
 A b ü n árnyéket vet rá feketén
 S nézi — nézése mámorba vegyül,
 Homlokán az élv bágyadt köde ül.
 Száraz kezében hervadt koszorú,
 Lábához veti : fölébred — s a b ú
 Egy pillantása száll rá égetőn :
 Alkony rózsája a havas tetőn....
 Odább redőzött fátyolok között
 Fut fel a tarka szőnyeg fődözött
 Lépcső — — gyémántfény a fátyolokon,
 Bengáli tűz az ércz-oszlopokon.

S ő mint piperkőcz jár itten körül :
 Ismeri a szép helyet emberül
 S egészen otthon érezi magát.
 Mellére tűzte tarka szalagát,

Haját, bajuszát megkondorgatá,
 Fejét fenn hordja, szemét kinyitá :
 Les tán valami híres ördögöt —
 Én elrejtöztem egy oszlop mögött
 S kipillanték a nyitott ablakon
 A virágok közt : tul fasorokon
 Áll rejthelyekkel egy tündér liget,
 Mit a szerelmes költő emleget,
 Benn Python, melyet Apollo megölt,
 Égő szárnyakkal csapkod — szeme zöld.
 Odább csillámló tónak tükörén
 Tündérek szállnak a habok ölén,
 Aranyos lepék röpködnek felé :
 Egy részét már az örvény elnyelé.
 Amott rejtelmes árnyak éjjelén
 Az i n g e r mint egy csendes hattyu mén :
 Keblét csak félig fedi a homály,
 Szivrészegető ajkain a báj.
 S domb oldalán egy megriadt galamb
 Az á r t a t l a n s á g — befedi a lomb,
 Szellő siratja, himbálja az ág,
 Mint tóhullám a hajnal sugarát.
 A hajnal épen lepléből kiszállt
 S piros rózsákkal behinté a tájt :

A kis galambot ölébe veszi,
 Megsimogatja, magával viszi.
 Tündérleány, mely született az égen
 S kis kedvesével imádkozni mégyen

„Szél fujja pántlikáját,
 Harmat lepi bokrétáját:
 Könnyel harmatozik
 Két szeme pillája —
 S gyöngygyel gyopározik
 Minden léptén nyomán
 Erdők, mezők tája...”

Elvonul az árny, mint az üldözött
 Bűn, a hatalmas szirtfalak mögött:
 Reszket örömtől falevél, virág,
 S a nap illatba mártja sugarát.
 ...Kezem megmozdult, lábam remegett:
 Egy kacaj tört ki a hátam mögött,
 Oly ismerős hang: valjon ki lehet?
 Visszatekinték s — láttam eleget:
 Az u n a l o m az á r m á n y n y a l beszélt,
 Nem tudom bizton: valjon ért-e czélt?
 De elégülten mosolygott felé
 S egyik kezével a vállát veré.

Ő kelme itt egy titkos kontató,
Kinél nem szokott megállni a szó,
De lábra kél, ha szerét teheti
És okkal móddal pénzt szerez neki.
Odább huzódtam egy szobor mögé —
„No ni csak ! hát ez mind az ördögé ?“
Sohajtottam fel — beh furcsa dolog !
S az isten tudja mit nem gondolok...

Körül a falon képek csüngenek :
Itt vérszopók, ott hamis istenek
Itt Dzengizkhán, ott Heródes király
Vakmerő arczczal, térdig vérben áll
S kezében tart egy levágott fejet,
Míg oldalán a lelki ismeret
Zilált hajakkal s csüggedt fővel áll,
Mintha mondaná : „csitt uram király !
Uralkodásod láncza szétszakadt
S kezemben minden — — a mi megmaradt.“
Odább Batu, itt Karaffa vezér,
Most is csepeg kezéről a vér....
Az á r m á n y ránéz, egyet mosolyog :
Tetszik neki a bevégzett dolog.

Azért szereti az embert csupán,
 Mert megy hiven a vétek nyomdokán,
 Mert bűn nélkül még születni se' tud
 S elébb-utóbb — de hatalmába jut....
 Itt nagy éjszaka sötét sírokon.
 Ott diadaljel széthullt romokon,
 Miktől az élet messze költözött
 S csak kigyók csúsznak a romok között.
 Amott gyászban a kétségbeesés
 Bomlott hajakkal fut s az égre néz:
 Utjában a tér pusztá, sivatag —
 S a vad erők utáná kaczag....
 Itt égő város, amott egy bitó,
 Mögötte vértől párolog a tó,
 S a megfeszített hazaszeretet
 Hullat a parton égő könnyeket....
 S hátrább a zugban valjon mik azok?
 Lám kazalba hányt pörge kalapok
 Csizmanadrággal s bekeccsel vegyest:
 Körülök a tájt befedi az est
 S csak félig látszik az irodalom
 Mint egy töreken tengődő barom,
 Toll van illesztve fülei mögé
 S kioltott lámpa a feje fölé.

Jászolhoz kötve némán bogarász —
S a korlátok közt számtalan gulyás
Iszik, henyél, les: — se baj! a folyó
Föld alatt is ver utat — hogy ha jó.

Számos ily képek, szobrok, oszlopok
Diszesítik a tágas csarnokot
S mulattatják a fényes urakat,
Kik itt igen jól érzik magukat.
...Távol nyögések, rémes jajgatás
S örült kacajban beszél a hatás, —
Közé az orkán zúgása vegyül
S kénkö szagot ver az üszkök megül...

Nagy lárma jel az itt lakók között
A felvilágból új hír érkezett:
Nyugtalanság van kormányuk alatt,
Fellázadt az ész, erő s akarat.
Egyszerre együtt lett a nagy tanács,
Bejött az ármány, gyanu, árulás,
A rőt irigység, sárga gyűlölet,
Az önérdék, ki senkit sem szeret,

Csapott homlokkal a vén butaság,
 A bösz rágalom felfujva magát,
 A System és a Bürokratia:
 Kezökben szörnyű vastag biblia
 S végtelen hosszú paragrafusok.
 Székjeik mögött több cinikusok
 Állampapírral a hónuk alatt —
 Az unalom is utánuk szaladt:
 A Rágalomnak titkon integet
 S hideg arczán a káröröm nevet.

„Uraim!” — szólalt fel a rágalom —
 Szomorú hír jött hozzánk, fájdalom!
 A börtönből kitört a gondolat,
 Bizonyságomul itt van az irat!
 — Halljuk! — kiálta egy része — hamar!
 — Halljuk! — ismétlék mások — mit akar?
 — Jó — mond a System — hát olvassa fel,
 Mi lehet? talán engem érdekel?...
 Oda pillanték egyet hirtelen
 S majd összerogytam: hah veszedelem!
 Eláztat most a gonosz rágalom:
 Az én írásom tarkállik azon...

És tátott szájjal vár a nagy tanács,
 Az egyik biczczent: „tudom árulás!
 A másik felel: „régén vártam ezt —“
 Míg a r á g a l o m int s olvasni kezd.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

NAPLÓ-JEGYZETEK.

Országos Széchényi Könyvtár

PROCEDUR. *)

Miért? Miért nem? biz én nem tudom!

Elég az hozzá itt vagyok

A föld alatt penészes oduban —

Furcsa kutyaféle dolog.

„Jól van“, „megjárja“, „szép lesz!“ gondolám

A nóta kezdetén — de hát

Urak még is — ha tán nem vétenek —

Szeretném tudni az okát.

*) Az idegen szavak többnyire a bürokratia szótárából vannak kölcsönözve.

S mi történt ? . . . Vártam várdogáltam én
 Egy éven át míg a birák
 Neki gyürköztek és vétségemet
 Enmagamtól tudakolák.

No ez már szép dolog — eszmélkedém —
 Azért türtem hát oly sokat,
 Hogy végre is magam keressem a
 Nem létező indokokat ? —

És néztem szemre fejre ostobán —
 Mig a dolog abban maradt
 S a jó urak — bizonynyal azt hivén
 Elfeledtem egy év alatt. —

Sine me de me elitéltenek
 És most — mint mondám — itt vagyok
 S Petőfiként a szűk szobában
 Kadentiákat faragok !

.....

Egyet prüsszent a B ü r o k r a t i a
 S izeg mozog — no mi isten nyila? —
 Förméd reá a pofók B u t a s á g —
 A G y a n ú ránczba huzza homlokát

Országos Széchényi Könyvtár

CSILLAGOK.

A fal körülém néma és hideg,
 Pedig nagy lehet bánata
 Mert sötét, mintha gyászban volna rég
 S verejtékezik homloka.

Nem is csodálom — nehéz dolog az,
 Bizony nehéz, mit végrehajt:
 A levegőt magába fojtani,
 Mit egy erős század sohajt.

S körültekintek a fojtott verem
Sötét ürében egyedül:
Hideg mosolygás játszik arczomon
S szelid megnyugvás itt belül.

S vizsgálom a rejtett világ zugát
És elmerengek apró tárgyakon:
Önkívületbe szédül lelkem át
S fázik beborult homlokom.

Itt egy takácspók, ott árnyékával
Incselkedik egy kis bogár,
Amott a patkány, odább földegér
Mind a kettő prédára vár.

Emidébb a hol megrázogató
Penész szakállát az idő:
A padlat dohos pudvái között
Nehány szemérmes gomba nő.

S mig azt kutatom: valjon e fajok
Közt melyikéhez tartozom?
Lelkem a kinos sejtelemhez ér,
Hogy érzek és gondolkodom.

Hogy mik e sötétben is ragyognak
 Kiolthatatlan csillagok
 Eszmék, mikkel lelkem világít
 És én itt is ember vagyok.

Hogyan? hát ember? . . . és itt? . . lehetlen!
 Talán elátkozott fajom?
 Talán elárulám a drága hont
 S a martyroknak átka nyom?

Dehogy dehogy! Csak annyi az egész,
 Hogy — mint hajdan a pásztorok —
 Hiven a csillagok után menék
 S ide hoztak a csillagok.

.....

Hüm, hüm — szólal fel most a gyűlölet —
 Az az „egér“ és préda“ rossz lehet,
 Aztán „szakáll“ s mi több még, csillagok...
 Itten valami célzást gondolok. —

Szemölde leszáll s kinyújtja nyakát
 Orrán a szöcsén vörösbe csap át:
 Rajt a szőr szinte felkondorodott,
 Ajka remegett, szeme csillogott...

BESZÉLHETSZ : AKÁR A FALNAK . . .

Elhoztak biz ők idegen hazába
 S egy várüregbe zártak el,
 Eleget mondtam, hogy „ez tévedés:“
 Ők csak azt felelték „befel“.

Mondtam, hogy „az egész dologról én
 Semmit — de semmit sem tudok;“
 De mindig csak : befel, befel, befel —
 Akarmelyikhez fordulok.

No, ha „befel“, hát verjen beléje
A tüzesedő füttyfene —
Gondoltam magamban végtére és
Nem szóltam többet ellene.

Csak ma kértem: „hát ki az a befel,
Én azzal szólni akarok“ —
S feleletül az ajtót rám csukák
— Értsék ezt az arkangyalok !

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

„SYSTEM.“

Hát nem dukál a napsugárból,
Melyet imádok semmi se?
S a közhir, hogy ez mindnyájunk java
Csak kommunistikus mese?

És az ablakon a keresztvason
Kivül mért e sodronyfonat?
Tán, hogy a légy fegyvert ne hozzon
S ki ne szökjék a gondolat?

Vagy, hogy a veszélyes szabadból
 Be ne törhessen a sugár?
 S ne észlelhessük, hogy ott künn
 Van még szabad lény — a madár?

„System!“ felel kurtán a börtönész
 — System?! . . . ah, e szó gyönyörű!
 E nagy szótól ficzambul ki az ész
 És lesz az emberből ürü.

Melyet megnyirni s megnyúzni lehet,
 A mint a System rendeli —
 Erős vért ez a System, csakhogy azt
 Nyomja agyon, ki viseli. —

.....

✱

✱

✱

A System figyel — szemet mereget
Hallott ő immár ilyen eleget!
Egyet pittyent és gúnynyal mosolyog
S egykedvűn mondja: „ez pikant dolog!”

S mintha csak rá sem hederitene
S azt gondolná, hogy: „vigye a fene!”
Vállat vonogat — „csak odább, odább:
Halgassuk végig a komédiát! — “

.....

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

HASITSD A HAJSZÁLAT!

Nyit a profóz „hamar, hamar:

Borotválkozni jöjjenek

— Borotválkozni én soha

Sem szoktam és nem is megyek. —

— Nekem meg egy szál barkóm sincs,

Mint látja még gyermek vagyok —

Bámulva szól a börtönész:

„Ez system s az urak rabok.“

Mentünk — s denique a fiu
 Hiában volt még szőrtelen:
 Velem együtt egész komolyan
 Megborotválták hirtelen.

S ez ismétlődött sokáig
 Rendesen minden szombaton
 Mivel hogy system — s a systemnek
 Be kell töltenie vakon.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Lám ez a féreg! . . . hogy berzenkedik,
 Mintha valami lett volna — pedig
 Sült szegény mint a templom egere:
 Együtt jártam a normálba vele.
 Én kimaradtam s borbélynak menék . .
 Vagy nem . . . wie gesagt — ő ott vala még
 Elég az hozzá — mondom — sült szegény
 Szól az irigység — s épen nincs helyén
 Ha a frater még hetvenkedni mer:
 Ki kell kaczagni punktum, breviter . . .

Domine! maga örökké csacsog
 Mig ezért egyszer pórul járni fog,
 Mert minduntalan elszólja magát —
 Duzzog a System s borzazza haját . . .
 Locsogi uram meghunyászkodott
 És a rágalom folytatta legott.

„EINSCHRITT.“

Történt egyszer, hogy e műtét alatt

Igen lenyúzták bőrömet :

Hát ez is system ? a ki lelke van !

De már urak, az nem lehet !

Hogy e kis szörre szüksége vagyon

A státusnak, megengedem ;

De kérem önöket : legalább

Hagyják meg hát a bőrt nekem — —

De ez már sértés! ez a bőr urak
 Ez rám czéloz — — ez csufság, nem szabad!
 — Mond az ö n é r d e k — én kényes vagyok
 S régi nevemen foltot nem hagyok.
 Nem azért jöttem olyan messzeről
 E nép kedvéért — egyesegyedül,
 Hogy tanítsam, mert megszántam nagyon:
 Elhagytam földem, rétem parlagon,
 Nagy nemzetségem s művészetemet
 S így hálálják meg nemes tettemet!....

Egy k i n t o r n á s beszél az ablakon:
 „S mátkád' a L i e z l t nem bánod nagyon
 Fiam! meg azt a kis kecskebakot,
 Mit a revisor fiától kapott?
 És f a g ó t o d a t — e szép muzsikát,
 Mit ö r ö k s é g b e n hagyott nagyapád? — —“

Mond az öreg s kiveri a pipát,
Fia lebukik, törli homlokát —

„Te! a rektor ur meg azt üzeni,
Hogy küld vissza már a zöld rokkját neki —
Folytatja — san gén — tovább az öreg —
Azt mondta: „most már maga is vehet!“

FINOM RECEPT.

Máskor nem mentem, mert beteg valék

S jött az orvos : „Ön nagy beteg.“

— Igen, beteg vagyok, jó orvos ur !

És bajam számos, rengeteg.

Csak már tudnám — eszmélkedém : valjon

Aleopat vagy homeopata ? . . .

És elbeszéltem bajomat hiven,

Ő figyelemmel hallgata.

S igen soká mélyen gondolkodott,
 Pizskálgatá redves fogát — — —
 Végre rám nézett és megszólala:
 „Borotváltassa meg magát!”

És vége lett a nagy vizitnek, és — — —?
 Én nem tudhattam meg soha:
 Valjon tulajdonkép az orvos ur
 Aleopát vagy homeopata?...
 OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

„HUMANITAET.“

Lenyúzva volt arczom bőre,
Borotválni nem lehet —
Vártam: mint hengeritik el
A szent sirról a követ?

Jött az orvos: „viseljen hát
Ha úgy tetszik bokáig
Érő szakált — mond — „pfuj, krauslich!“
És köpködött sokáig;

„De azután irts ki majd
Önmaga a férgeket, *)
Engem ne nyugtalanítson —
Punktum, satis — elmehet!”

Én mentem s elmosolyodtam,
Mert mulatságos vala,
Hogy ily szépen szállott rám a
Humanitás angyala !

*) E szó nem egészen hű: az izléstan tilt a nagy férfiú
eredeti kifejezését e helyen utána mondani.

Csak egy kis mozgás — egyéb semmi se
 Árulta el, hogy sajog a vese,
 S megértették a repostirozást —
 A Gyűlölet elkérte az írást
 S sárgás arcza egy pontján pír fakadt —
 Vissza lökte és szeme kidagadt,
 S fujva, prűszkölve könyökére dőlt:
 Pírja halvány lett, sárgás színe zöld.

DR. TELEGRAF HARAGJA.

Hetekig várt a szembeteg
S a kért orvos nem érkezett —
Tán azt vélé: a szem minek
E tömlöcz töltelékeinek?

A lobb dagadt, merevedett,
Az örök éj közeledett,
— Itt az idő, most vagy soha!
Mond egy társ, ki orvos vala.

S elővév a beteget
 S győzött a jó igyekezet :
 Mire jött a vén Aeskuláp —
 El is felejtette baját . . .

Eddig is már szép a mese ;
 Pedig ez mind csak semmi se :
 Egy varga-villámlás vala
 Az egészen a korona,

Midőn társunkat fakgatá,
 Hogy a systemt felforgatá,
 Mert meg mert e gyógyítani —
 Ez volt még csak a valami!

Országos Széchényi Könyvtár

*

*

*

A system egyet tobákolt csupán
S a szelenczét átnyujtá azután,
Mely az urak közt kézről kézre járt —
Egy kis enyhitő prűszszentés nem árt!

Országos Széchényi Könyvtár

.....

LESENCZ.

Künn halk zörej van : mi lehet ?
 Mingyárt itt lesz, ajtómhöz ér —
 Csiszeg-csoszog és hallgatódzik :
 Patkány-e ez vagy bőregér ?

És minden isten adta nap
 Estéjén s kora hajnalán —
 Be furcsa !...meglesém — s ki volt?...hát
 Uram fia ! a k.....n.

Hé, profóz ur! a k.....nnak
Valami nagy baja lehet,
Itt tébláb, les és hallgatódzik:
Milyen szerencsétlen eset!

„No csak csendesen, meg ne tudják!
Mert ez bizony kényes dolog
S ily bajnál a hivatala
Könnyen kérdésben is forog.“

— Mi...mi..., micsoda?! — förmed ez reám —
Még gúnyolódik is talán?
Azt megmondom, hogy elhallgasson ám,
Ha jót akar ön — ezután.

„No no...hát mi? — no hát csak az, hogy
Hivatalból les — tudja meg!
„Hivatalból?... a k.....n? — no már
Uram!. .. azonban meglehet!

Hát engedelmet ! biz én nem tudtam,
 Ki gondolná?... Uram fia!
 Még biz a Spekkammerba *) visznek — — —
 Furcsa kutyakomédia !

-
- *) Egészen sötét üreg, mely csak egy krajczáros zsemlye nagyságú s magasra alkalmazott lyukon át kapja a levegőt. Ide záratnak azok, kik fogságuk ideje alatt a házi rend vagy a subordinatio ellen vétének.

Országos Széchényi Könyvtár

A KÖLTŐ ÉS A GONDOLAT.

Országos Könyvtár Költő:

Azt hittem egykor rólad G o n d o l a t !
Isten szemének ragyogása vagy,
S ha teremtés az ő költészete,
E nagy teremtés napvilága — te.
De szép hitemben megcsalatkozám:
Sötét éj az, mit borítál reám,
Melyben nincs élet, nincsen virradat,
Átok a szív és nyűg vagy te magad....

Hideg megnyugvást papolsz úntalan :
 Alélt beszéd, ha minden oda van ;
 Ha felemlítvén az e m b e r n e v e t ,
 Itt e veremben a sors kinevet.
 Adtál lelkemnek merész vágyakat
 S e vágyakon magad lettél lakat,
 Küzdteél mellettem s mással ellenem :
 Jégre vezettél, győzelemre nem.
 A szabadság, mit zászlód hirdetett,
 Általad veszté a lélekzetet
 Az eszmében, mely elbájol, ragad,
 Így gúnynyá tetted saját magadat.
 Vagy... nem te vagy, ki zöld partot mutat
 S gyáván elzárja felé az utat ?
 Ki a vak embert istenné kened,
 Hogy majd viseljen harczot ellened.
 Fáradsz, kutatsz, felgyujtod a szívet
 S ha nagygyá lön : tész sirjára követ —
 Míg irányodat megváltoztatod
 S a követ tömlöcz falába rakod...
 Összedöntöd a diadalkaput,
 Melyhez általad világolt az ut,
 S emelsz fájából bitót önmagad,
 Hogy rá függeszthesd tenbálványodat.

Teremtesz, alkotsz társadalmakat,
 Mutatsz remeket — majd gyászromokat.
 Adsz nagyságot, adsz dicső tetteket :
 Adsz Mariust — és ennek könnyeket !
 Küzdelmeidnek vajudásiban
 Mélység, magasság egyesülve van —
 Nyomorult eszköz ! menj — szégyeld magad :
 Te az erőszak rabszolgája vagy !

G o n d o l a t :

Lassan, barátom ! szűnjék haragod :
 Ne keress engem ott, hol nem vagyok.
 Én ellenséged nem valék soha !
 És általam nem ért e galiba.
 Azok, kik ellenedben küzdenek :
 Érintkezésben velem nincsenek ;
 Ők vezérüknek hiszik orrukat
 S oda dugják, hol látják a lyukat . . .

Míg ők pusztítják a nagy műveket,
 Én zárva vagyok addig veletek
 S mérlegelem az idő erejét :
 Mikor kezdődik újra már a lét ?

— A demon arczu sötét b u t a s á g
 Rabjává törpül gyakran a világ,
 Megdől a század e nagy betege
 S rá száll a hollók éhes serege.
 Száll s lakmározik — én nem vezetem :
 Neki méreg az én lélekzetem,
 Szavam mennydörgés, melytől ing a föld,
 Szemem villámtűz, mely mindent betölt :
 Én a jövőnek harczosa vagyok —
 S az emberiség ügye győzni fog,
 Mert előtte az ész napját viszem
 S a t u d o m á n y a s z ö v e t s é g e s e m ,
 Ki ellened küzd, lázit, veszteget
 S haragitja a villámos eget :
 Az az ö n é r d e k , — az a kárhozat,
 Mit a b u t a s á g válla támogat.
 Vagy tán azt hiszed, van ott g o n d o l a t ,
 Ha valaki kidönti a falat
 Mind a négy részen s maga ott marad,
 Hol a tetőzet hegyibe szakad ?
 Vagy gondolat, mi mától holnapig,
 Mint a rossz csizma szétmegy, elkopik
 S a benne járó meztláb marad
 S azt hiszi : a nyul kerget agarat.

Nem — nem, barátom ! . . . ellenid körül
 Van minden, minek a bolond örül :
 Van Steiermahnung, exekutió,
 Verwirkung, patent akár milliő,
 Van Rubrik, Stempel, Monopol, Gebőr
 Oly nagy, hogy csak úgy hámlik rá a bőr.
 Van Bemessung, van Insicht, protokoll ;
 De gondolat, az nincs — az n i n c s s e h o l !

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

*

*

*

Itt felugrott a B ü r o k r a t i a
 S a földre pottyant a nagy biblia,
 A System pápaszeme leesett
 És vendéghaja — hallatlan eset! —
 A nagy zavarban félszakra csuszott
 S midőn hirtelen utána kapott,
 Pofon legyinté Ö n é r d e k urat.
 És lett nagy lárma, tüzes indulat:
 A B u t a s á g az Ö n é r d e k r e néz,
 Szeme pilláján mozog a penész.
 Nem tetszik neki bármikép a bók;
 De száján épen hálót fon a pók...

Egyik ezt, másik amaszt okozá,
 Mig a csendet a jó rend meghozá:
 Közükbe vág a B ü r o k r a t i a
 S reájuk ordit durván: „Micsoda?!
 Hát ti még mertek szuszsanni talán,
 Kik élődtök kegyelmem asztalán — —

Ki volt a kezdő? — — Kicsoda az ott? — — ?“

S valamennyi mind meghunyászkodott:

Mélyen lehúzták borzas fejüket

S most egyik sem hall — mindenik süket.

Csak ő dörmög magában egyedül:

„Ez a Gondolat addig hegedül

Mig bajt csinál, lám mi a vége — ni!

Már mind hijába: meg kell fojtani.“

Azután ismét feléjük morog:

„Hallgatás, mig én inteni fogok!“

„BEFUND.“

Mi isten nyila? már meg mi lehet:
Stemplis papirra privát levelet...
S az öreg Deák?!... mond István öcsém
S hahotázott az udvar közepén.

S felém mutatá stemplis levelét;
De nem értém a dolog velejét.

„No ja, — szólalt fel a profoz — mivel
A multkor, hogy a hópénzt küldte el — *)

*) N. I.-ról, mint közel rokonáról, hazánk nagy fia gondoskodott.

(‘Sz privát levél volt biz az is, de hát
Törődnek is itt privát nem privát !)
Hogyan? hogyan se? tudja a fene!
Fölvették a „befundot“ ellene...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

„INSICHT.“

Országos Széchényi Könyvtár

Az est palástja sötét, fekete :
 Nincs más nesz, csak a szél lélekezete ;
 De ez is — mintha üldöznék nyomon —
 Sebten szalad át a gyász csarnokon.
 Mi az, mi átszűrődik itt e zár
 Nyílása közt — a halavány sugár ?
 Valaki ismét leskelődni jött,
 Hogy szemlét tartson fájdalomink fölött.

— Barátom ! itt ön sikert nem arat,
 Mert eltemetve van a gondolat,
 A szabadság e fényes madara —
 S a sziv hangosan nem dobog soha.
 De mégis : itt e sohajtás szele
 S itt egy pár könnycsepp — beszéljen vele !
 Vagy... ne beszéljen ! hogyha én sirok
 Ugy is tudhatja : mire gondolok —
 Csak menjen vissza s bátran vallja rám,
 Hogy örülésig szeretem hazám !

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

VARÁZSOK.

I.

Gyász tömlőczében ül a vén fogoly,
Mint egy száz éves butorban a moly :
Lelke egy tündérképen csügg, mereng,
Melyet csak ő lát, hogy előtte leng.
Az ifju k o r az, mit e kép mutat :
A szép valót, a lázas álmokat,
A merész vágyat, mit a sziv teremt,
Midőn a küzdő téren megjelent. . .

Most a tavasznap hozzá betekint
 S a rég alvó szív fölébred megint —
 S míg illatot szór felé a lebel
 Ő a madárral együtt énekel :

„Irigylem a könnyeket
 Lányka szép szemedben :
 Tavaszhajnal harmata
 Nem ragyoghat szebben.

Irigylem a bánatot,
 Melyet szived ápol
 Midőn lelked álmodik
 S elpártól magától.

Boldog, kinek könnye van,
 Mit a multnak adhat,
 Boldog, kinek álma van,
 Melyet megsirathat :

Virágos fa árnyéka
Az az édes bánat,
Mely az élet hajnalán
Szerелеmből támad...“

Ha a szabadban lányka hallaná,
El se hiszem, hogy azt ne mondaná:
Szeretném tudni: fiatal-e még? —
S ha azt felelnék: vén — elég, elég!
S utána tenné titkon: — jaj be kár! —
Emeltebb hangon: vigye a tatár! —

II.

Az öreg szava itten elakadt
 S nem tudni miért? de szemén könny fakadt —
 Láncza megcsörrent — az volt az egész!
 Végre szóhoz kezd s a távolba néz — —

„Akár hova repüljön lelkem,
 Mindenfelé csak zűrzavar;
 Vezető fény nincsen körültem:
 Irányt, ösvényt homály takar.

Sötét talányok, hosszú képpel
A nyüzsgő, mozgó emberek,
Bánnak egymással, mint a géppel,
Melynek eszméi nincsenek.

S ha szór világot utjaikra
Egy hang, mely nekik idegen,
Mely lángot vet, mint Mózes bokra:
A gúny eloltja hidegen.

Míg a nap folyvást veszi fényét
S az életforrás megreked:
A beteg fa hullat virágot —
Az emberiség könnyeket...

Tán messze távolban kutattok?
Nagy bölcseségű emberek!
Míg az igazság, mint a féreg
Lábatok alatt kesereg.

Becsüljétek meg a talajt, mely
Sajátotok s áldást terem:
Munka s verejték gyümölcse az
Mi boldogít — nem kegyelem.

Igéreért ne adjatok valót,
Mit kezetekben tartatok:
Posványak fölött látszanak a
Bolygó tüzek, káprázatok.

Ott, hol az élet tette szólit,
Hagyjátok az ábrándokat:
Költészeté legyen az álom,
Az élet kérjen okokat.

Alkudjatok meg az idővel,
Vagy becsülettel veszszetek —
Áldás vagy átok, mit az éj takar:
Itt az idő, hogy tegyetek!“

Ha egy system hős szavát hallaná,
El se hiszem, hogy ezt ne mondaná:
Javithatatlan, lázító, gonosz!
Vissza sovárogo czimboráihoz:

Avas törvények, alkotmány, jogok,
 Mi e baromnak eszében forog.
 A magyarázat hát most sem elég:
 Tán nyakára is láncz kellene még?! —

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

„JUSTIZ.“

Országos Széchényi Könyvtár

Mondják szép ország Paflagonia :
Megengedem, én nem láttam soha.
Azt sem tudom, hogy mily tájra marad ?
A földön van-e, vagy a föld alatt ?
Csak azt tudom, hogy van benn muzsika,
Experimentum, doktor, rubrika —
Erőszak, minek törvény a neve,
Éhes oroszlány és szomjas teve.

Szomjuság ellen komló sok terem
 S az éhség ellen van üres verem,
 Melyet megtölt az orosz lány-család:
 Ő maga koplal, mindent másnak ad.
 És vannak benne amfibiumok,
 Szárnyas egerek, papiros molyok;
 Gyár, mely paragraph-mintát produkál
 S igaz jog, a mely vakon sántikál.
 Van hivatalos óramutató,
 Világosság, mely színére fakó —
 Pápaszemen át néző kandi nap,
 Mely kívánatra minden szint mutat.
 Van csúszó-mászó állat, fülbogár,
 Mely hátad mögött szavaidra vár:
 Veleje korpa, éles nyelve pincs,
 Mely ott is ugat, a hol senki sincs. —
 Vannak azután várak, börtönök,
 S a börtönökben szenvedő körök
 Gyászolják a kort — meg is illeti —
 Mely az emberben az ész t bünteti!
 Ily büntetésben van itt egy sereg
 S közöttük a nagy számu lengyelek —
 Nem állhatván már talán a sokát —
 Egy „reichsrath“ urhoz irtak replikát.

Mert hát itten még „reichsrath“ is vagyon,
Mely saját magát „rath“olja agyon —
Hozzá kívánták adni a panaszt,
Mely ekép hangzik — ide irom azt — :

*

„Egy szűk helyen, magas falak között,
Hova a tiszta lég meghalni jött,
Hol szertelen bűzös kanálisok
Tátott száján ásít ki a mocsok :
Járunk naponkint két óra folyást.
Pudvás csöbörből iszunk áldomást,
Melyet csak egyszer, reggel töltenek,
S melyben — mint a víz — annyi a szemet.
Ajtónkon máskor mindig rajt a zár —
Élelmünk rossz, benn halom a bogár.
Lakásunk nedves, penészes üreg :
Itt az evés és itt az ürület.
Dögletes, mit beszívunk, a lég,
Ruhánk csupa por s penészkeverék.
Az előljárók gorombák velünk :
Baj, ha nem szólunk, baj ha felelünk.

Ki szakállunkat exequálni jár
A vén orvos csak „kend“-nek titulál.

Olvasnunk szabad, de a könyveket
Kivülről kapni — már az nem lehet
S benn könyvtár nincsen, és ha volna — hát
Mit ér? ha szemünk egy krajczárt se lát:
Pénzünk elvették, és uram fia!

Huszonnyolcz krajczár az angaria,
Mely szinte az ő kezükben marad:
Saját pénzünkből élni nem szabad.

Ujságunk van egy — a hivatalos;
De ebből bizony tanulni bajos,
Mert oly mély benne a politika,
Hogy nem birunk rajt' elmenni soha...
Minden hat hétben irunk levelet;
De mig elküldik, megtart két hetet
S ha viszont hozzánk levél érkezik,
Tíz tizenkét nap nyúzzák, füstölik.
S midőn kezünkbe adják azokat —
Kihúzza látunk egész sorokat,
Mert megrostálja a „directio“...
S minden levélhez van „relatio“,
Minden levélhez külön „protokol“
— Be szép mulatság, vigye a pokol! —

S ha tartalmazna oly gyanus betüt,
Mely vigasztal s a „system“-től elüt:
Kiirtják, mint a ragályos gyomot,
Másképp a status veszélyben forog...

Szükséges czérna, gömb, tű, csizma folt:
„Instantia“ kell s irnak „protokollt“
S aztán mig megjő rá a felelet,
A „politischer“ mezitláb lehet;
De mert system, hogy fogyjon a papir:
A system hive rubrikázgat — ir.
...A kréta dupla, van rá száz adat;
De azért erről szólni nem szabad,
Mert a ki szót tesz: „stenker, renitent“
S Mathusalem kort érhet ide bent...

Ily félékkel volt a levél tele;
De megsülyedett a posta vele
S a tudósítás más kézhez került,
Mire egész vár megelevenült.
„Ez iszonyú, ez hallatlan dolog!
Itten veszélyben a status forog!”

A „system“ ellen van itt lázadás — —“
 S jött a „protokoll, verhör“ kutatás.
 A hadbíró irt majd egy hónapig,
 Féltették már, hogy körme elkopik —
 Mig az ítélet rá meghozatott
 S hallottak ekkor ily szónoklatot:

„Egynéhány hazug és rágalmazó
 Ismét a közcsend ellen izgatott;
 De megbukott a gaz „intentio“
 Bepiszkolni a világos napot
 És lázítást idézni itt elő
 A közrend ellen, melyet élvezünk —
 Szóljanak önök magok: igazak
 Hát a felhozott vádak ellenünk?“
 — Igen: igazak! — feleltek reá...
 „Csendesség!... tüstént elhallgassanak!....
 Tehát: mivel ez a bujtogatók
 Alaptalan, költött rágalma csak —
 S mert eljárásunk a „humanitás“
 Magas elvéhez alkalmazva van:
 A levélíró vasra veretik
 S böjtölni fog egy külön oduban —

Mondom: vasat hord három hónapig
 S ha még ilyesmin rajta kaptatik:
 A közsánczosok között lesz helye
 S b o t ü t é s e k k e l bánunk el vele...“
 — Vas! — suttoztak — mit a felség tagad,
 Mikép lehet, hogy az nekik szabad?
 Gyönyörű „system!“ nagy „inventio“,
 Hol a pörös fél maga a bíró!
 S aztán b o t ü t é s !... és közsánczosok!...
 Szép „h u m a n i t á s“, de egy szuszra sok! —
 ...S kinyújtá hosszú és száraz nyakát,
 Keze kiterült, miként egy lapát
 És terjegetett s beszélt még sokat,
 Emlegeté a „paragraphokat“,
 Szólt mindenről, csak arról hallgata,
 Hogy mindezekben — h o l a l o g i k a ?

Gyönyörű ország Paflagonia,
 De boldog is benn az ember fia!...

.....

TUDOM, TUDOM...

Mondhatjátok, hogy itt a hajnal
És e sötétség n a p v i l á g ,
Hogy e néma csend a tavasz-dal
S e száraz kóró a virág:
Én börtönöm sötét zugában
Fájdalmaimra gondolok
És lelkem megszólal magában:
Tudom, tudom... h o g y i t t v a g y o k !

Mondhatjátok : mily éltető lég
 E fojtó gőz, mely elterül —
 S verőfény nem más a ködoszlop,
 Mely kavarog a hegy körül :
 Én börtönöm sötét zugában
 Fájdalmaimra gondolok
 És lelkem megszólal magában :
 Tudom, tudom... hogy itt vagyok!

Mondhatjátok már örök a fény,
 A nap megállott, nem mehet :
 E s o h a j t á s vidám örömjaj
 S e k ö n y hullócsillag lehet :
 Én börtönöm sötét zugában
 Fájdalmaimra gondolok
 És lelkem megszólal magában :
 Tudom, tudom... hogy itt vagyok!

Mondhatjátok, hogy a pokol, mit
 Dante leirt, csak gondolat :
 Az isten-szakra szabadon száll,
 A fény lerázta a sarat :

Én börtönöm sötét zugában
Fájdalmaimra gondolok
És lelkem megszólal magában:
Tudom, tudom... hogy itt vagyok!

Mondhatjátok, hogy Milton boldog
Föllelve a paradicsom
S Rubens — bár rég az égbe szállott —
Köztetek ül a nagy napon:
Én börtönöm sötét zugában
Fájdalmaimra gondolok
És lelkem megszólal magában:
Tudom, tudom... hogy itt vagyok!

Mondhatjátok, hogy egy dicső kor
Tartja diadalünnepét,
Midőn megöli ragyogását,
Mint Mitridates gyermekét:
Én börtönöm sötét zugában
Fájdalmaimra gondolok
És lelkem megszólal magában:
Tudom, tudom... hogy itt vagyok!

Mondhatjátok, hogy az igazság
 Ül nálatok örömnapot,
 Draco meglágyult... és az ember
 Emberré felavattatott:
 „Tudom, tudom! sohajtok én fel —
 'Sz azért vagyunk mi szabadok...“
 S míg egy nehéz köny szemembe tolul —
 Kinomban egyet — — k a c z a g o k!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ÉSZ ÉS AKARAT.

A „maradiak“ lapját olvasom
 S ítélgetek a szinekről vakon.
 Biz ez homályos, régi szemüveg:
 Nincs más előttem, csak számok s nevek.
 Olyan ez mint egy örökös ború:
 Mindig sötét és mindig szomorú.
 Kottából szedi ránczba homlokát
 S ütemelésre csinál replikát.

Agg nő, kinek elveszett ölebe *)
 S észreveszi, hogy kilyukadt zsebe,
 S szelencze, burnót, kendő is oda —
 Gondolható : mily nagy a galiba ?
 Tébláb, néz s nem lát — még se jönne rá,
 Hogy pápaszemét homlokra tolá.
 Vajudik mint az örök a k a r a t :
 Mindig indulna — még is ott marad.
 Igába fogott bölcsészeti lova,
 Melynek egyszerre meg kell állnia,
 Midőn legjobban előre üget
 S épen fejénél ütné a szeget.
 Egy szélkakas, mit nem érint a szél —
 Akkor legtöbbet mond, ha nem beszél :
 Mert a mit nem tud, nem mondhatja el
 S a mit tud, arról hallgatnia kell.
 Ebből kutatom : mint áll a világ ? — —
 S a midőn szemem semerre se lát,
 Arról eszmélek : mi előny lehet
 Másokra, ha nem látom az eget,

*) Tiltakozom előre a gonosz világ azon támadható gyanúsítása ellen, mintha itt tán egy régibb szerkesztőre lenne vonatkozás.

Ha eszem törpül, szívem elvadul?... .

Ah, értem, értem — s akaratlanul

Fölébred bennem ez a gondolat:

A z ész erősebb mint az a k a r a t!

Erőködhetek szakadatlanul:

Itt van a kor, hol az ész lesz az ur!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Könyvtári osztály

1910. évi kiadás

Könyvtári osztály

1910. évi kiadás

Könyvtári osztály

1910. évi kiadás

Könyvtári osztály

1910. évi kiadás

KIS KUTYA.

Egy kőhalmon üldögélek
 Künn a fogház udvaron :
 Körülöttem örlegények
 S ártatlanságom vagyon.

Ez ápol, ez törölgeti
 Arczomról a könnyeket
 S azt a törvényt emlegeti,
 Melyre a világ siket.

S míg mellettem részvétlenül
Eljárnak az emberek :
Egy kis kutya véletlenül
Lábaimhoz feszeleg.

Ölembe felkapaszkodik,
Nyalogatja kezemet,
Mintha megértette volna
Titkon nyögő szívemet. — —

Tanultad-e tán a törvényt?
Te enyelgő kis bolond !
Vagy tán arczomról olvasod
A mít szívem nyelve mond ?

Ti ott fenn a palotában !
Jertek s ide nézzetek :
Itt ebben a kis kutyában
Több szív van, mint bennetek !

ÉJFÉLI ÜNNEP.

...Az eszme fényes, a börtön sötét,
Nem illenek ők össze semmikép!
Az imádja, ez féli a napot,
Az teremt és ez öl gondolatot,
Azért bocsánat, édes jó urak!
Ha lelkem szétrepezti e falat
S bucsut vesz egy időre tőletek,
Kik gyászunk fölött ültök ünnepet

S fájó lelkem — e repülő sugár —
 Szárnyára kelt és messze messze jár:
 Fölrázza az éjt Alpár tájainál
 S le-lecsap, mint a jajgató sirály...
 Az éj kietlen — üt a rémület
 Órája, tán a föld ketté repedt:
 A mélységből oly zúgást hallani,
 Mintha kezdene felsohajtani.
 Zsongás a légben, mély, titokszerű —
 Míg egyet vijjant a saskeselyű
 S áttör az éjen — előle kitér
 S felleg alá áll a gönczölszekér.
 Fejére veté palástját a hold
 S csak úgy tűnik fel, mint egy szürke folt.
 Villám, moraj és rémes csattogás —
 A föld megnyílik: egy köd-óriás
 Emelkedik föl... messze elhalad — —
 S mintha utjában szülne sugarat,
 Bűvös ragyogás fakadoz nyomán
 S halvány pírt von át az éj homlokán.
 S előrobognak az ős daliák:
 A harci kürtök s rezgő trombiták
 Zajára a föld megelevenül — —
 S jön sötét ménen legeslegelül

Ércbuzogánnyal a honalkotó,
 Utána széles gyászos lobogó...
 S hosszú uszályban fehér méneken
 Jönnek léptetve halkán csendesen
 A főpapok — nyomukban gyász vitéz
 Lengő palástban, balján kelevéz,
 Jobbjában biborszines domboru
 Vánkoson nyugszik b a b é r k o s z o r u :
 Fátyol takarja fényes paizsát,
 Az éjboru a bajnokot magát — —
 Aztán érdemben öszült férfiak
 A híres Garák, hős Hunyadiak,
 Lajos a nagy, s a vérző sugarak,
 Kiket elfödött a Cselepatak.
 A holtuk után megtért bujdosók,
 Kiket várt itthon édes anyacsók,
 Melyet e szent föld hű fiának ad,
 Ki nagyságáért áldozza magát.
 Köztük Rákóczy sárkányparipán,
 Nehéz, széles kard csügg baloldalán,
 Jobbja magasra tart egy iratot — —
 S mintha keresné a letűnt napot:
 Délczeg-kevélyen szeme széttekint,
 Melle kidagad, kezével legyint;

Azt hittem már, hogy szólani akar;
De elrobogott, mint a zivatar,
A mely útjában mindent összetört —
Nyomában szinte tüzet hányt a föld...

Aztán megálltak mind egy sir körül,
A sir öléből egy árny felmerül
S én megismerem benne Szalayt,
Midőn a jobb lét kapuján benyit.
Viszik utána a nyert koszorút,
Ő int: „még messze, messze tart az út,
Melyet elhagyni voltam kénytelen:
Maradjon e szép jelvény ide lenn!
Legyen hazámé, mint e szív vala,
Melynek verése hangzik általa...”
S megy — a nagy árnyak követik nyomon,
Zsolozsma hangzik hegyen és síkon.

„Oly nagy volt gondod a jövő miatt,
Hogy a föld alatta beszakadt
És eltemetett idején-korán:
Sirod vérző seb a kedves hazán...”

Az ének elhalt s én fölébredék:

Eltűnt a menet, a sir, a vidék,

Csak a fájdalom maradt itt velem

S koszorújával a történelem.

— De bár eltűntek az ős bajnokok:

Dicső nyomuk él és ragyogni fog

S e nyomokon az ős föld népe ma

A nagy kor méltó monumentuma.

A tanács között nagy a rémület:
 Hat az igazság megrázó szava!
 Kigyuladt arczezal áll a Gyűlölet
 S alig hallhatón dörög ajaka:
 „Hah! a történet, ez a hydra fő,
 E czifra mese, e pokoli kő,
 Melyen — akármi ügyes tört vetünk —
 Mindig megtörik igyekezetünk.
 Tagadjuk, hogy van: feldúljuk nyomát
 S a nép hive: az élet veszi át
 A romot és az eszméket vele
 S szentebb emlék lesz az emlék helye.
 Utálatos faj, érzelgő barom,
 Kinél szentség a borostyán, a rom,

Hitágazat a hazaszeretet,
Mely bukásunkon szerez életet.“

...Beszél magában, ajkába harap,
Gondolkodik és homlokára csap;
Merően néz, majd fejét tekeri,
Aztán öklével a térdét veri...

SZÉP FOGALOM.

Hát egyszer — még az ítélet előtt —
 Egy komoly mufti látogatni jött
 S felszólított, hogy tegyek vallomást:
 Keverjek bele még tíz annyi mást,
 És mondjam el azt a mit nem tudok
 S minden esetre kiszabadulok — —
 Azután mennyre földre esküdött,
 Hogy ő csak engem megmenteni jött.

„Köszönöm szépen önnek, kedves ur!
 Ugy is tudom, hogy más tárgy alapul
 E szivességre nem szolgálhatott —
 Ezt elgondoltam én kérem legott.

De azt az egyet hát még sem tudom,
 Hogy — ha épen nincs semmi a mi nyom —
 Ki adja vissza megtört hitemet?
 S ki támaszt fel, ha a kín eltemet?...
 — Hogyan lehet megsütni a nyulat
 Mig meg nem lövik? édes jó urak!
 ...Törvényes végzés nélkül pártütés
 Az állam ellen minden büntetés — —

A nagy ur könnyű szívvvel felele:
 „Ez tréfaság — ne gondoljon vele!
 Hisz e szenvedés nem számíttatik,
 Hát nem is büntetés — azért a kik
 Majd fölmentetnek — már az olyanok
 Csak úgy nézetnek mint ártatlanok...
 — Ah, ez gyönyörű... ez derék dolog,
 Humánus eszme, melyet pártolok:
 Szép, szép!... fogadja köszönetemet!
S csontig körmöltem égő mellemet.

HAJNALI ÓRA.

Csüggedt-leverten ülök egyedül,
Nehéz, fojtó a börtönben a lég —
Künn a folyón az őszi köd repül
S a hegy talán már hajnalpírban ég.

Csak gondolom, mert nem látok oda:
Itt az árnyék mint háziur lakik —
A napfény hozzánk nem jut be soha:
Csak leskelődni jár a falakig.

De lassan!... mi ez? honnét e ború?
Tán a csüggedés árnya?... nem szabad!
Csak a küzdőnek jár a koszorú,
Jellem! mutasd meg fényes arczodat.

Töröld le az éjt lelkemről hamar
És homlokomról az élet porát!
Szembe szállok a sorssal: mit akar?
Hadd piruljon el, ha szivembe lát...

Könyv van kezemben, bele-bele nézek:
Minden egy új eszme, egy új hatalom,
A nyomott betűk keresztres vitézek,
Küzdelseimen elgondolkodom —

És felkaczagok... jól van! hahaha!
Hát mit akartok férgek ellenünk:
Itt az új világ hajnalesillaga
— A tudomány lám együtt küzd velünk.

S fejem lassanként vállamra hajol — —
Lábamnál egy kis prücsök hangicsál,
Künn a távolban pacsirta dalol,
Lelkem megindul s utána kiszáll.

Szállok repülök messze tájakon,
Köszöntöm a fényt, a virágokat:
Kalász a rónán, lomb az ormokon — —
Egyszer csak hallok bűvös hangokat.

*

„Szerették egymást hiven, lángolón
Az ifju bajnok s Juda szép leánya,
De vér a hazán, gyász a lobogón
Herodes ellen ez boszut kívána.
Az ifju ment és — — rablánczon jött vissza,
Csüggedtek látszott: talán gyáva lett?
Juda leánya nézte... és elfordult:
Aján hideg gúny, szeme könnyezett...

Midőn az ifju vesztő padon állt
Elébe tarták az önkény parancsát:
„Csókold meg ezt — a hatalom kiált —
És szabad vagy...” — e szó mint láng rohant át
A sokaságon, — nézték izgalommal.
Ő fejével az írást ellöké,
Szeme villámot szórt rá hatalommal,
Egyet toppantott, lánczát csörgeté.

S fölemelt fővel büszkén szétekintett...
 A biró jelt ád, a bakó suhint,
 A nép elrémül -- vád volt a tekintet --
 S lecsüggedt fővel végső bucsut int --

Juda leányának nem volt köny szemében:
 Kevély gyönyörrel nézte s remegett,
 A sziv tombolni látszott kebelében:
 Küzdött, daczolt, azután megrepedt...“

Az ég megdörrent s könyvem lezuhant:
 Magamhoz térek -- kinézek: alant
 A zöld fűben szép leányka üldögél,
 Olvas, lapoz és -- pillantást cserél.
 „Ah, úgy! ? hát onnét hangzott a beszéd,
 Melynek érzem varázsát, becsét... ?“
 Csókot küldök... a lány lenéz, pirul --
 Intő hang jó a bástya ormíru:
 Megretten, feláll, valamit dadog...
 S elmegy... azóta nem tom hogy vagyok?
 Naponkint százszor pillantok oda,
 De csüggedést -- azt nem érzek soha...

VÁLASZ APÁM EGY LEVELÉRE.

Köszönöm szépen kedves, jó apám !
 Hogy oly melegen gondoltál reám
 És hallatád a bölcsesség szavát,
 Mit az érett kor higgadtsága ad.
 Mélyen hatotta meg jó fiadat
 A sok magas, szép, nemes gondolat,
 Miket a multból felidézgetél
 S mikben a régi kor nagysága él.

Vonzó példádat követvén fiad,
 Szűk börtönén átlép a gondolat
 S a messze multba teszi át magát,
 Hol újra él a klasszikus világ.
 S feltünedeznek itt-ott a nagyok,
 Kiknek szelleme hozzánk átragyog,
 Bár az anyagot, melybe öltöze —
 Porrá morzsolta az idő keze.
 Látom Homért s a nagy Demosthenesnek
 Eszméin új hit mint szüli magát,
 Pythagorasnak halovány ajkáról
 Hallom az érett bölcsesség szavát.
 És megbámulom Phidias remekjét,
 Perikles lelkét — hallom Socratest,
 Látom Marathont és a hajnalt, melyet
 A hon egére hősök vére fest.
 Fellelkesülök Tyrteos dalára,
 Hallom Solontól a törvény szavát,
 Látom Rómát — a vatikán falára
 Mikép rajzolja le a kor magát.
 S lelkem a szellem diadalinál
 Szelid gyönyört és megnyugvást talál:
 Imádom a kort alkotásiban,
 Hol erejének ragyogása van. —

S ha a jelenre vissza gondolok
 S eszembe jut, hogy ezek mind romok:
 A mulandóság az, mi enyhet ad,
 Miben vigaszt lel szenvedő fiad....

Áldd meg nevemben házad küszöbét,
 Gondolj reám, ha jön az estebéd
 S a kis harang megkondul — a hazát
 Foglald imádba s mondj jó éjszakát.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
KIÁBRÁNDULÁS.

Országos Széchényi Könyvtár

Mi ez?... Mi történt? hogy az ibolya —
 A szép tavasznak első mosolya —
 E tömlöcz ablakába tévedett,
 Midőn még künn jég áll a föld fölött.
 Itt, — hol a légnek nyomása alatt
 Fázik az élet, fáj a gondolat,
 S csak penészt éltet az elzárt verem : —
 Tavasz nincsen és virág nem terem.

Ah, nem e vidék áldása lehet,
 Messzebből küldte azt a szeretet:
 Tudom, tudom már! ki gondolna rám,
 Ha gyermeked nem, kedves szép hazám!
 S elábrándoztam, lelkem messze szállt:
 Fölkeresett egy szelid róna tájt
 S az ibolyának varázsillata
 Bűvös csalódás karján ringata:
 Mint hogyha otthon volnék kert alatt
 S lesném fészkében a kis madarat,
 Távol furulya hangját hallanám
 S fejem ölében tartaná anyám.
 Ránk hajló ágon kis méh dongana
 S mind a kettőnkre virág hullana,
 Mesés hangokat szórna a berek — —
 S sirva fakadok, mint egy kis gyerek.
 De hogy is ne?... ha vissza gondolok:
 Anyám sirban — s itt hazámért vagyok!
 Ah, két anyát is gyászol bánatom
 S egyiknek porát sem csókolhatom...

Benéznek rám a leskődő szemek:
 „No ezt itt már a „system“ törte meg!“

Mond egy bitang — s én fölkapom fejem,
Mint kit a kigyó érint hirtelen
S míg rá villámló szemeket vetek:
Kevély haraggal füttyörészgetek!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

„ENTDECKUNG.“

Motto : „Man kann annehmen,
Man kann vermuthen.“

Asmodi.

Meleg, tikkasztó volt a nyár :
Beszólt hozzánk a napsugár
S a szabadba integetett
Mentünk volna — nem lehetett.
Azon fárasztók hát az észt :
Mint győzhetnők le a penészt,

A lankadtságot és a port.
 S összeállott egy kis csoport.
 S kezdődött a komédia :
 Aláírás, „instantia“,
 Decidáltuk : könyörgeni,
 Hogy szabadjon megfürdeni
 S venni egy fürdő készletet. —
 A kérelem felvételét :
 „Signálva, protokolálva,
 Konstatálva, referálva...“

De lett rá nagy megütközés,
 Tanácskozás, töprenkedés,
 Űzés-fűzés, aggodalom :
 Honnét jöhet ily mozgalom ?...
 Ezer „insicht“ és „inserat“
 Jelezé a dolgok sorát,
 Tisztába hozni az ügyet :
 Minő titkos célja lehet ? — —
 S kifáradt a jó akarat ;
 De az eredmény elmaradt :
 Akár ide, akár oda !
 Nincs a titkos célnak nyoma.

„Jöjjön elő a porkoláb,
 Próbáljuk meg őt legalább !“

Lön végre a határozat
 S szegény, ő lett az áldozat.
 „Hallja ez nem kicsi eset,
 Itt bizonnyal nagy érdekek
 Forognak fenn...“ Megmondanám —
 Felel a profóz ostobán —
 De elmémben is az forog,
 Hogy ez bizony kényes dolog —“
 És megfeszült a figyelem :
 Elcsipve a veszedelem !!!...
 „Önnek ez kötelessége
 S lesz jutalom — az a vége!“
 — No már ha úgy vagyon — tehát
 El kell mondanom az okát —
 Szól a profóz akadozva
 S szemre fejre néz habozva.
 „No csak rajta hát — kivele!“
 — Én nem csodálom — felele
 Ha fürdeni ohajtanak,
 Mert hát — — p i s z k o s a k a z u r a k .

Ecce! kisütve a való — —
Nézett, bámult a hadbíró
S a hosszú bámulat alatt
Szája folyvást tátva maradt...

.....

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

VIZSGÁLAT ALATT.

Kórházba vittek nehéz betegen:
 Sötét szemfedő takart — a jelen.
 S mögöttem, mint a hulló csillagok:
 Elmosódtak a legördült napok...
 Feküdtem némán, öntudatlanul.
 A halál megjő, ránk néz — s elvonul:
 A szörnyű küzdést messzeről lesi,
 Csak a legyőzött harczost keresi...

Vége beállt az életsejteleim:
 Szelid ábrándok játszottak velem,
 Felnyílt előttem egy mesés világ:
 Megláttam a nap első sugarát.
 Fejemnél mintha tenger zúgana
 S a vad zaj közt egy kis harang szava
 — Mint a vészben egy mentő gondolat —
 Szelid hangon dicséri az urat...
 Elöttem barna szirt — kövön a kő —
 Magasra tör, mint az örök idő,
 Melynek határa végtelenbe vesz —
 Oldalán fehér galamb révedez
 S szembe veri szárnyával a port,
 Mit annyi ezred év óta tiport.
 Tollából egyikét pehely kiesik
 S a vándor szellők messze elviszik —
 Így játszik velünk sorsunk éjjelén
 Míg szárnyára kel — a család remény.
 Utána török a magasba fel,
 Hol a kifáradt vihar ünnepel:
 A meredekre felkapaszkodom
 S körül nézek, míg kihül homlokom...
 Alattam sötét, nehéz századok
 Huzódnak el mint apró hegysorok

Megszámítanám, de haj! nem lehet :
 Soraikkal áttörték az eget.
 S vizsgálom a korok küzdelmeit,
 Az emberiség szenvedéseit —
 S a vérnyomokon az emlékezet
 K á i n t ó l egész i d á i g vezet.
 Irtóztató az, a mit lát szemem !
 Öldöklés, boszu, ármány, gyötrellem,
 Kétségbeesés, árulás, nyomor,
 Lenézett érdem, mit a gög tipor,
 Igazság, a mely mankóra került ;
 Emberjog, mit az erő eltörült,
 Becsület, mely az ut porán hever,
 Rabláncz, mit a kor önmagára ver ; —
 Ész, mely éhségben fekszik a fagyon :
 „Nem kell az élet: lőjetek agyon !
 S merre nincs érzés, ember, gondolat —
 Arra sodorja a szél poromat. . . “
 — — S midőn intett a k é t s é g b e e s é s :
 Lágyan érinté homlokom a kéz,
 Melyre hanyatlott kimerült fejem :
 Ah itt vagy hát még nyájas s z e r e l e m ?
 S hogy eltakard a sötét nyomokat —
 Virággal hinted tele az utat.

Az emberekhez azért vagy te hiv,
 Hogy kibéküljön sorsával a sziv...
 Jó!... hát nem átkozom az életet:
 Addig, míg lángol s hat a szeretet,
 A megváltáshoz mindig van remény;
 De munkáljon az ész s legyen kemény,
 Törhetlen ércz a jellem, a karat —
 S a jövő biztos diadalt arat!
 Termékeny föld az ember kebele:
 Csak hintsétek a jó magot bele!
 ...A távolból behat hozzám a dal:
 Figyelmes leszek — — hallgatom — — mi baj?
 Fáradt szememből köny miért fakad?...
 Az én dalom, melyen a nép mulat!
 Felolvad lelkem a nép örömén,
 Midőn ereje kifakad szivén
 S szilaj kedvének átadván magát:
 Jelleme, hite dalba hangzik át.
 Lelkem utána a szabadba száll,
 Hol minden nyomon új eszmét talál,
 Hol az öserő él és mosolyog
 S elringatnak a szép pásztordalok.
 És a fájó sziv, hogyha elszorul:
 A romlatlan faj keblére borul

S benn fakadozni látván a jövőt :

Merit a tette kitartást, erőt.

Ép és erős az élet gyökere :

Nem szakad meg a nagy folyam ere,

Csak világosság és tér kell neki

S ezt a tudomány s szellem küzdje ki !

...Szemem bezárult, a hit homlokon

Csókolt... egy villám látszott nyugoton

S fáradtan aláhanyatlott fejem...

Gyógyítsatok meg hit és szerelem

Országos Szabványi Könyvtár

„AUFFASSUNG.“

Egy ubiquista — (hogy hol született?
Arról ne kérdezd a történetet,
Elég az hozzá ubiquista volt
S kommunistikus tényekért lakolt) —
Beszédet tartott társai között
A bajokról, melyekbe ütközött:
Hogy az a rongyos husz ezer forint,
Melyre véletlen rájöttek megint

Az nem is pénz, s ő annak nem oka
 Hogy váratlanul rajta kapata
 S azért bűnösnek nem tartja magát,
 „Hanem bűnösök azok oda át,
 Kik egész hazát törvények szerint
 Akartak tőlünk ellopni megint — —“

Mi künn sétáltunk az ablak alatt
 S kirepült hozzánk e szép gondolat —
 (Mert tudni kell, hogy azon jó urak,
 Kik felkutattak tücsköt bogarat:
 A nagy eszmét, hogy itt is kéne még
 Centralisálni — rég felfödözék:
 Hisz a haza és törvény védlete
 Csak az, mi a lopás művészete!)
 Közel voltunk hát egymáshoz nagyon
 S elért a festék elég vastagon — —
 Összenéztünk és elmosolyodánk:
 Aztán hangosan tört ki hahotánk
 S odább menvén e gyönyörű fűszál
 Ablaka elől — megszólala Pál:

„Mernék fogadni, hogy e góliát
Nem szolgált mást, mint bürokratiát,
Mert ily elmésség s magas fogalom
Csak e választott faj körül vagyon.“

.....

OSZK

Megrázkodott a Bürokratia,
 Ilyen dühösen nem láttam soha:
 Talpára kelt és felkapta fejét,
 Szeméből — mintha mérget szórna szét,
 Mint a kigyó, ha farkára feláll
 S hegyes nyelvével öldöklésre vár...
 De mást gondolt s a kitörés helyett
 Csak egyet sziszszent s leereszkedett.

Majom segédét inté be csupán,
 Kinek orráig szőr volt homlokán,
 Mint a rosz földet fölveré a gaz
 S árnyékában egy szemtelen kuvasz
 A szolgáltság mosolya hevert —
 S mint egy Krum Illés várta ott a jelt.
 Ura felállott, villogott szeme
 S reá mordult: „ne legyen oly henye!

Az ilyféléknek könnyű szerivel
 Véget lehetne vetni — higgye el;
 Vagy oly nehezen örül meg talán
 Magány börtönben egy ilyen zsvány?“
 Aztán megméré főtől padlatig
 S intett neki, hogy elkostródhatik...
 Nem birt felelni semmit a mulya,
 Még annyit sem, hogy rajta nem mula...
 Csak tátogatott s hajlongott soká,
 Borzas bajuszát tépte szakgatá
 S nézett mint borju az uj kapura.
 Inas-e, ur-e ez a figura?...

A többi némán bámult rajta és
 Nagy volt közöttük a meglepetés,
 Mig urok szeme reájuk tapadt
 S bámulás, nézés — minden megszakadt.

.....

Az ÖRÜLT.

A fogoly orvos egy ajtó előtt
 Bámul mereven — valjon mi fölött?
 Int: tekintsünk be a kis ablakon!
 Egy ember feküdt benn a padlaton.

Arczra borulva volt s meztelen —
 Zokogott... majd föltérdelt hirtelen
 S az összekulcsolt sovány kezeket
 Égre emelve fölintegetett.

Szeme szokatlan fényben lángola,
Reszketni látszott minden izoma;
S arczán az örülés vad mosolyát
Sötét fájdalmak köde folyta át.

„Az isten nagy...” — mond s újra leborult
...Majd felugrott s míg szeme elvadult —
Száraz kezével haját tépdélé
S hol földre nézett, hol az ég felé.

Míg egy szögletbe elveté magát — —
És hallottunk egy rémes hahotát.
És összenéztünk némán, mereven
S borzadva kérdők: ki ez idegen?

Midőn az orvos felénk fordula —
A könnycsepp arczán végig gurula,
S mély sohajtásban vett lélekzetet,
Hogy megfejtse a gyásztörténetet:

„Ez itt, uraim, egy örült fogoly,
Tizenöt éve él itt, mint a moly,
Por és penész közt — erkölcsi halott,
Mert egykor érzett és gondolkodott...”

ALKONY A BÖRTÖNBEN.

Egyedül ültem ablakom mögött
 Egy őszi napnak derült alkonyán,
 A napfény égett még a part fölött
 S a part alatt mosott a kis leány.

Olyan víg volt és olyan gyönyörű
 Az alkonyban e hajnal sugara —
 Bár mozdulata, hangja egyszerű:
 Most is visszhangzik szivemben dala.

Az ablakvasra hajtám fejemet
S néztem sokáig némán, szomorún —
O az a vágy, mely nyomta szívemet
Fényes harmat a hervadt koszorún.

Észre vett — nézte halvány arczomat,
Aztán leejté lassan a ruhát;
Sokáig bámult, — végre megriadt
S egy bokor mögött vonta meg magát.

Vártam, merengtem — csendes lett a táj
És halványulni kezdett már a part,
Egyszer csak, mint a méla holdsugár
A lány borongón ablakomra tart.

S élémbe hullott egy csomó virág,
De a szép gyermek ment, futott, szaladt — —
Azóta jön, de nem hallom dalát
S csak lopva néz rám kendője alatt.

PILLANGÓ.

Az ablak sodronyára
A pillangó leszállt
Kopott, fakó ruhában
S hozzánk bekandikált.

Szárnyát megrázta a szél,
Körül dongá a légy,
Tán azt veré fejébe :
Jó lesz pihenni még !

Elhervadtál-e immár
Te kis szálló virág?
Vagy az uton a portól
Fakult ugy meg ruhád?

Vagy tán nehéz idő jár
Szegény hazád fölött,
S föl sem öltözködöl már
Pirosfülköd előtt?.....

Hogy vagytok a szabadban?
Tarkállik-e a rét?
Kisérnélek utadban
Tehetném csak szerét.

Imádom a tavaszt szép
Hajnal sugárival,
Ha a virág fölébred
S a pásztortűz kihal...

Meglesném a madárkát
Fészket hová csinál?
Van-e a rét virágin
Átszőtt ezüst fonál?

Ott-e még a borostyán,
Hol a vész elpihent?
A gyász rom a hegy ormán?
Erdők mélyén a csend?

Él-e hit a szivekben
Egy szebb jövő iránt,
Ott, hol a délibáb közt
Hangos pacsirta szánt?

S versenyt jár a viharral
A megriadt betyár,
S vélnéd: a föld repült fel —
Hollósereg ha száll...

Mennék veled odáig;
De látod — nem lehet:
Fejem rab, mert világít,
Szivem — mivel szeret.

Te is oda való vagy,
Gyászod mutatja azt:
Ah, vétenél, ha másutt
Keresnéd a tavaszt!

Menj vissza csak s maradjon
Kopott bár a ruhád :
Türd sorsodat nyugodtan,
Ne hadd el a hazát !

A szomszéd börtönökben
Tolvajsereg tanyáz,
Bürokraták valának
S csiptek, mint a darázs.

Gendarm, financz, revisor
Hahotáznak vadul :
Ki ugrál, ki fütyörész,
Ki meg ekép danol :

Mig a bárgyu érzelgők
Egy hazával birnak
S ha az egyet elvesztik —
Keseregnek, sirnak :

Nekünk minden föld hazánk,
Hol helyet találunk :

Uj „systemet“ tervezünk,
Uj rendet csinálunk.

Ha kudarczot vallanánk:
Van lábunk futásra,
Ha egy forrás kiapadt —
Majd akadunk másra!
Hollá drum hoppszasza!
Hollá drum hoppszasza!

*

M e g r á z k o d t a pillangó
És fölszedé magát...
...Menj vissza kis csapongó
S becsüld meg a hazát!...“

A GONDOLAT ÉS A KÖLTŐ.

G o n d o l a t :

Ki zörget nálam éjnek éjjelén,
 Midőn a holdnak fátyol van szemén
 S még a bogár is alszik csendesen —
 A gonosz szellem áll-e tán lesen?
 Ki lehet ez a halovány alak?
 Mintha borzadnának az ősfalak
 Látásán.... megroppan az épület,
 Szellő érint, mely csendes és hideg.

Homlokon csókol egy halvány sugár
 S fölöttem némán egy sötét madár
 Lebeg bágyadtan s szárnyait veri —
 Ah, e jelenést szemem ismeri:
 A költő lelke csókolt homlokon
 S fájdalma szárnyalt át e falakon...

Bachusra mondom! örülök nagyon,
 Hogy hozzád ismét szerencsém legyen,
 Hozott az isten, kedves jó barát!
 Jer — üritsük a bánat poharát.
 Barátság vagy a gond hozott ide?
 Beszéld el hamar — s igyunk hegyibe.

K ö l t ő :

Hát... mind a kettő: a gond — jól tudod —
 Barátság nélkül elrejtett gyilok;
 De a barátság letöri hegyét —
 Jer és hallgasd meg a gyermek nevét.
 Eloszlatád sok aggodalmamat,
 De egy is más is fúrja agyamat;
 A többi közt, szólj: mi hát az oka,
 Hogy míg a bölcsnek izzad homloka

S a galádság csak dobzódik, mulat :
 Mégis rendesen sikert ez arat ?
 Hogy míg az érdem a földig borul
 S az igaz jog vár vigasztalanul :
 Emelt homlokkal jár a b u t a s á g
 És talpát nyalja majd egész világ.

G o n d o l a t :

Bizony, barátom, ez szép feladat ;
 De megfejtése jövőnknek marad —
 Ez erősebb lesz tán, mint volt a mult,
 Melynek nyomain a jelen tanult.
 Elébe lépni nem enged a kor
 S ha ellene állsz : szétzúz, eltipor —
 Míg nevetséges lesz, ki elmarad
 S kalász helyett csak kórókat arat.
 De azért ne légy ám kételkedő,
 Mert erőszakot nem tűr az idő :
 Az értelmes fő lépést tart vele
 S leszakasztja, a mit megérlele . . .
 Addig, barátom, nyugodjunk bele
 Az osztályba, mely istenek műve,

Mely az égben, — bár nem t'om mi jusson —
 Eldöntetett egy nagy congressuson.
 Ez megfejti a dolog érdekét!
 Itt hunyá be az igazság szemét,
 Az első bakot a sors itt lövé
 S ez osztályért a gyalázat övé...
 Vagy a költő, — ki semmit sem kapott,
 Mint babérfából egy koldusbotot —
 Az én barátom elfeledte már,
 Hogy a szerencsét — — kapta a számár.

DAL, DACZBÓL.

Ott künn tavasz van s én nem láthatom !
 Jégverejtéket izzad homlokom —
 Sugár, virág, mező, madárdalok !...
 Hah, csak azért is daczolni fogok !
 Megmutatom, hogy itt benn a tavasz,
 A hol én vagyok, ott virágzik az.
 Légy kemény lelkem, ne hagyj el magad :
 A legszebb forrás sziklából fakad...

Járok-kelek : jön s száll a gondolat,
Hajtom a pehelyt s dongó bogarat,
S míg a gond mossa arczomról a pírt :
Tele irom kezemben a papírt.

„A természet ünnepre készül,
Fényes ruhába öltözött :
Hajnalba' már minden fűszálra
Egy-egy igazgyöngyöt fűzött.

Virág mindenütt a merre nap jár
S meleg sugár, fényes sugár ;
Fölbredtek a csendes szellők,
Méhek, lepék, dalos madár.

Csak én, az ember szenvedjek-e
Itt benn elzárva egyedül ?
Mert lelkem szárnya szabadon száll,
Hogyha szívem fölmelegül.

Mert szabadságra, a szellem e
Ragyogására gondolok,

Midőn ünnepre készül a nép
S én szívéhez egy dalt irok.

Az emberben, kiben az isten
Lerajzoló saját magát —
Akarjátok-e meggyalázni
Az istenség diadalát?...

Mily balgaság! én mozgatom hát
Az idő sebes kerekét?
S ha egy-két martyr föld alá jut:
Lesz tán azért megint sötét?...

Lelánczolhatjátok az embert,
De nem ám a gondolatot,
Az eszmét — ez égő oroszánt
S az igazságot — e napot...

Jövel költészet! szárnyaiddal
Takard el e korhadt lomot:
Hadd virágozzék lelkem is — s hadd
Szórjon körülem csillagot!... “

Alig irtam ki e szót „csillagot“ —
 A szél bezúzta a kis ablakot
 S rohant be hozzám a csatornagöz,
 A kóró, gaz, mit ott feledt az ősz.

Menekültem az ajtóhoz hamar,
 Itt meg a profóz — hát ez mit akar?
 Repül az ábránd — — jön a felelet:
 „Itt!... meghoztam a komisz kenyeret!“

OSZK

„ERFOLG.“

Országos Széchényi Könyvtár

Pál uröcsémnek sajtja érkezett,
De előbb még a „kontumácza“ jött.
Vizsgálgaták: hol készült és mikor?
Nincs-e benn golyó, ágyu, puskapor?
S „protokolomba“ vezették nevét,
Szagát, színét és születéshelyét,
S „verhandlung“ alatt tartották soká —
S midőn a sokat már nem állhatá

Megmozdult a sajt s megelevenült,
 Jelül, hogy türelme kimerült.
 Akkor átadták. — — Hogy megjött közénk,
 Mi késedelmén meg sem ütközénk,
 Nem volt új dolog — csupán csak azon
 Bámultunk méltán és pedig nagyon,
 Hogy holt testnek is mint ad életet
 A „system“ — ez új emberszeretet.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TÉLI ÉJ A BÖRTÖNBEN.

A nap elballag szürke ködmenében :
 Sarkában jár az unalom s az éj
 Nagy csendesség és gyász kíséretében.
 A kandallótűz lobbot vete. Mély
 Sohajtással száll odább a szellő,
 Utjában söpri a penész-szagot.
 A régi ábránd a romokról eljő
 S keres az éjben egy-két csillagot.

Lassan mozog az óramutató,
 Azaz mozogna, hogyha volna óránk,
 De ez tilos itt Lakásunk fakó.
 Sötét árnyékból ásítózva néz ránk
 Az éj — e mese mondó vén banya.
 Ölébe szórjuk a kedély rózsáit
 S biztatjuk szépen: menjen már odább,
 Vén csontjainak itt úgy sincsen pázsit!
 Nem hajt szavunkra: egyre szövi, fonja
 A képzeletnek tarka fátyolát
 S a jövőről, mint egy virágos fáról
 Rázza a gondok cserebogarát.

„Az ördögben! hát legalább az órát,
 Az órát mondd meg hányat vere már?“
 De az éj hallgat — csak egy kis szű perczeg
 S a börtönőr künn dideregve jár.
 Mi tréfálódzni kezdünk unalomból
 Hideg gúnynyal meleg napok fölött,
 S megedzett szivünk örömében tombol,
 Látván a boszút türelmünk előtt
 El-elpirulni s közöttünk mosolylyal
 Mint találkozott a gyanus vigasz,
 Mely a méregtől pókká lesz
 Midőn rá hideg, közönyös arcot vág a dacz.

S nagyot nevetünk. Künn a tél-vihar zúg:
 Átfüttyent a szél a bástya fokán,
 A keskeny téren lámpákkal mozognak,
 Minden lámpa egy véres tulipán,
 Hinti az éjbe vérét, sugarát:
 Világít, meggyőz, igaz utra térít,
 Mutatván a kör tisztáját, sarát —
 A sors tanácsot méltán tőle kér itt,
 Míg kialszik. Csak kis körben világolt,
 De világolt s így ő is áldozott,
 Áldozni kellett, hogy utat mutasson,
 Midőn a derű megfogyatkozott.

Egyet vetek az ágyban magamon és
 Arczommal be a falnak fordulok,
 S ujjaimmal a falat veregetve,
 Sorsomra és hazámra gondolok.

AZ ÖREG SZÉKELY.

I.

„Mért van ön itt?” — „Mért?... hát mert ide hoztak
Fegyveres kézzel, sötét éjszakán,
Bizony nem is ám magam jószántomból —
A sütni valóm nem ment el talán.”

„No, no: csak lassan! nem az itt a kérdés,
Hanem a vétség, mit elkövetett...”
„Vétség?! — no ezt már magam is szeretném
Tudni, ha lehet — —” s nagyot nevetett.

Egyet jegyzett a bíró: „renitent“
S folytatta a szép benevolumot:
„Ön lázításra készült, annyi szent —
‘Sz majd felfödözzük a vezérnyomot.’

„Igen jól van! csak tessék felfödözni
És mulatozni hát kedvök szerint:
Önök tehetik — van módjuk időzni —
Csak én dolgomhoz láthassak megint.

Mert én nem érek rá ily balgaságon
Törni fejemet, én munkám után
Verem keresztül magam a világon;
Megjegyezni ezt kívántam csupán.

Igy no! most diktum faktum porzót rá,
Mond az öreg és indult kifelé,
„Viselje a jó isten gondjokat!“
S tepiczkélt — de az ajtót nem lelé.

Utját állották s rá szólt a bíró:
„Lassan, öreg ur! nem addig van az — —“
S jött a börtönész: „„rechts um, marsch, alo!““
Szép procedura, annyi szent igaz!

És lefülelték. — Szegény jó öreg
Szalmán fetrengett kilencz hónapig:
Tél volt, ellátott hozzá a hideg,
El a kór, melylyel a nyomor lakik.

II.

Megjöttek s ismét elmentek a fecskék
S az öreg folyvást türt és szenvedett:
A napok a gond árnyékát lefesték
Arczán, mit a kor redőkbe szedett.

De ő a gyilkos fájdalmat szívében
Mint egy szent titkot, úgy őrizte meg;
Délczegen járt s danolt is mentében
Midőn vizsgálták kutató szemek.

...S eszökbe jutott ismét faggatódzni — —
,Vörös atillás volt ki izgatott!’
A jó öregnek barna volt — az semmi!
Kitalálták, hogy talán — — megkopott!

Aztán az nagy volt, ő meg hát piczin:
Ez sem kifogás: ,hátha összement.’

Bizony szép! nem-e tán a szű évé meg
Mint a házon a régi szelement.

De hagyjuk el — hisz minek azt leírni,
Elég hogy ő nem panaszolt soha
S tüzét szemének nincsen mód leírni,
Ha felkiáltott: éljen a haza!

„No, semmi baj! hát szenvedünk ha így van,
Mondá s türt velünk a derék öreg,
Mig megsajnálta a halál s fölmenté
És rendelt neki nyugodtabb helyet...

III.

Az öreg székelty letették a sirba,
Nem vitt magával kardot, rendjelet:
Mind a kettő rég elhullott a porba,
Egy kincse maradt csak — a b e c s ü l e t.

Ezt megőrizte csendben és viharban:
Ott volt vele a haza ünnepén,
A szabadságért vívott diadalban
S a rabságban — a börtön fenekén...

Az öreg székelv érzésben, erőben
 És akaratan mindig ifju volt :
 Sorsának gyászát átragyogta lelke,
 Mint téli éjt a fényes tiszta hold.

Hitét nem törték meg a csalódások,
 Nem csüggedett el szenvedésiben —
 Bukásánál is büszke volt fajára,
 Mely betöltötte pályáját hiven.

Szenvedett, türt és küzdött életében,
 Mivel szerette forrón a hazát
 S hazátlanul künn az Éger mentében
 Porának nyugtot idegen hon ád.

Mind csüggedt fővel ülnek komolyan.
 Az igazságnak nagy varázsa van :
 Megdöbbenti a bűnt s a merre kél —
 Egy tekintettel vádol s elítél.
 Átjárja a sziv titkos rejtekét
 S bevilágítja, bár milyen sötét.
 A bűn hullámot vet itt, mint a tenger,
 Benn elmerülten haldoklik az ember
 S borzalmat érez az önyád iránt,
 Mely a szivekbe legmélyebbre szánt :
 Csak pillanat e fájó érzelemből
 Egy örök élet kinből, gyötrelomből.

Van tétovázás, csüggedés, zavar ;
 Egyik se tudja : mit tesz, mit akar ?
 Ez fejét veszti, szédül, tántorog,
 A másik szól : „no, miféle dolog ?“

Míg az á r m á n y , kit sötét lelke hajt,
Kiderül s hallat iszonyu kacaját:
„Na, szép! mondhatom, férfiakhoz illő!
Mint gyermekek a rémtől megijedni...“
Közös lesz a zaj. A gyászt, a mely gyötrő,
A rossz szív könnyen szokta elfeledni.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

EGY LAP AZ ÉLET KÖNYVÉBŐL.

Ha lelked nagy eszmét követ :
Csókold meg a rád hullt követ,
Menj a gyanu közelébe
S m o s o l y o g v a nézz szemébe.

Ha azt mondják, hogy dőre vagy,
Bár eszmédben uj nap ragyog :
Emelj előttük kalapot
S mutasd meg nékik a napot.

A rágalom megszegyenül,
Ha így sujtod véletlenül;
De ha nyiltan éri a vád —
Soha meg nem adja magát.

Mi az ember?... egy kis parány;
De erőt nyújt a tudomány,
Az akarat, a küzdelem,
Egyetértés, honszerelem.

Csak az győz, ki szenvedni tud:
A sikerhez nehéz az út —
Érezd, becsüld fájdalmaidat,
A szenvedés nagygyá avat.

Szenvedj! de ne mond senkinek:
Az emberek nem értenek —
Legbiztosb véd az önerő,
Mely küzdelemben nagyobbra nő...

Az élet egy nagy iskola:
Itt Nero, ott Calígula,
Itt egy Tartüff borkancsóval,
Ott Macchiavel olvasóval.

Itt egy Solon lánczra verve,
Torquemada istenelve,
Ott Nagy Sándor megalázva,
Egy uj Krisztus vérben ázva.

Itt sohajtás, ott hahota !
S mindeniknek egy az oka :
A világ küzd önmagával
S nem bir saját gazságával.

A sors csak úgy frigyes veled,
Ha a világot ismered
S keresztül látsz az emberen :
Gyöngy az s vihar a tengeren.

Ne add annak bizalmadat,
Ki mint a légy hozzád ragad :
Elrepül a nap alkonyán
És foltot hágy minden nyomán.

A becsület bár éhezik,
Megvonul és nem kérkedik :
Mintha szégyellené magát,
Hogy rá nagy rész semmit sem ád.

Csalódni oly könnyen lehet,
Ha nem vizsgáljuk a szívet :
Az ész számol s játszik veled,
De a szív — — gyűlöl vagy szeret.

Azért soh' se ítélj korán,
Mert cserben hágy a tudomány
S késő bánat, ha az élet
Keserűen elbánt véled.

Bezárt szentség legyen szived,
Melyből a hon áldást vehet ;
De tul ne ragadjon soha
Az érzelmek diadala.

Ha a szenvedély elragad,
Ne menj tovább, add meg magad :
Ki önmagával sem bira —
Nem lehet nagy tettek ura !

Légy — mint a bánya — mély, sötét,
Melynek kincs lakja fenekét
De csak a ki leszáll bele,
Annak látszik a kincs ere.

Beszélj ritkán, gondolj sokat:
 Az ész érlel, a szó ragad —
 S ha szárnyára kelt a madár,
 Ki tudja: mily vidékre száll?...

Ha szólsz: légy mint Krisztus vala —
 Merő példa, parabola:
 Így az elejtett gondolat
 Uratlanul is fenmarad.

S a gondolat — miként a nap
 Hinti szélylyel a sugarat
 S a merre jár, a merre kel:
 Világít, éltet és nevel.

Ha az, ki nem ért, megtagad:
 Becsüld meg magad magadat;
 Tégy — és ne vessz időt vele:
 Kitaratás a tett ereje.

Föl és alá fordul a szél:
 Ne bánd, ha a sors elítél —
 Ha van erő, ész, akarat:
 Egy század csak egy pillanat:

S aztán a vén idő lova
Vissza még nem fordult soha
S végre még is csak a ki mer
Azé maradhat a siker!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1052 Budapest, Széchenyi tér 1-3.

Tel.: 311-2500, 311-2501, 311-2502, 311-2503

Fax: 311-2504, 311-2505, 311-2506, 311-2507

E-mail: oszk@oszk.hu, info@oszk.hu

Web: www.oszk.hu

Árnyékpéldányok: www.oszk.hu/arny

Digitális képek: www.oszk.hu/dkep

Digitális hanganyagok: www.oszk.hu/dhang

ÉLJEN !!!

A R á g a l o m int, hogy bevégezé
 S a gyűléstagok lármát kezdenek ;
 De mennydördés tört a nagy zaj közé
 És jött nyomában lázas rémület :
 A k o r s z e l l e m belép mint egy király
 Dicsőségfénnyel, bátran, délczegen :
 Jobbján szabadon a g o n d o l a t áll,
 Mit az a k a r a t támogat hiven.

S a király szól: „Küzdéstek ismerem,
 Uralkodástok kora megszakadt:
 Egy szabad nép lesz az én fegyverem
 S tanácsosom a s z a b a d g o n d o l a t.
 Bennem hozzátok az idő beszél,
 A kor, melyet ti megtagadtatok —
 Az emberiség üdve most a cél:
 Derültebb hajnal, virágzóbb napok.“
 És fölemeli királyi kezét
 S a G o n d o l a t n a k vállára teszi:
 „Lánczon tartották a kor erejét
 S áldásait a G y a n u ölte ki,
 Gúnynak hazudták szelid mosolyát,
 Titkos ármánynak őszinte szavát,
 Szívveréséből átkos jóslatot
 Magyaráztak a vámpyr fajzatok
 És aláásták hamis utakon
 Csakhogy kezökben maradjon a hon — — “

Nagy tanuság a jövőnek,
 Mely ellent áll az időnek
 S mit a szellők elragadnak
 S századoknak általadnak. . .

Idő jötte, távozása :
 A történet tanítása !
 Száll a késő maradékra
 Ivadékról ivadékra — —

Egyet nyikorgott lassan a kilincs
 S az ördögöknek hire hamva sincs :
 Titkon megszöktek — eltűnt a pokol
 Átvarázslá egy hajnali mosoly —
 Én előjöttem a szobor megül
 S mentem előre bátran egyedül ;
 A G o n d o l a t a mint rám ismerek
 Mellettem termett, vállamra vere :
 Én egy „éljenre“ nyitám ajkamat
 S fölébredék — — nézek : az óra hat,
 Egy szép idylli hajlékban vagyok
 S körülöttem a tavasz mosolyog . . .

Hogy jöttem ide — magam sem tudom ;
 De ha rájövök : azt is leirom.

TARTALOM.

	Lap.
Előszó : Az olvasóhoz.	I
Bevezetés	1
I. Éji ború és hajnali fény.	10
II. Felfordult világ.	21
III. Látogatás a pokolban.	37
IV. Naplójegyzetek :	
„Procedur,, ...	53
Csillagok	56
Beszélhetsz : akár a falnak	60
„System“	62

Hasítsd a hajszálat.	65
„Einschritt“.	68
Finom recept	71
„Humanitaet“.	73
Dr. Telegraf haragja	76
Lesencz.	79
A költő és a gondolat	83
„Befund“.	89
„Insicht“.	91
Varázsok I—II	93
„Justiz“.	100
Tudom, tudom.	107
Ész és akarat	111
Kis kutya.	114
Éjféli ünnep.	116
Szép fogalom	123
Hajnali óra	125
Válasz apám egy levelére	129
Kiábrándulás	132
„Entdeckung“.	135
Vizsgálat alatt.	139
„Auffassung“.	144
Az örült	149
Alkony a börtönben	152

Pillangó	154
A gondolat és a költő	159
Dal, daczból.	163
„Erfolg“	167
Téli éj a börtönben	169
Az öreg székely I—III	172
Egy lap az élet könyvéből	179
V. Éljen!!!	185

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos-Széchenyi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ára 1 frt. 50 kr.

